

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
MUITINĖS VEIKLOS KATEDRA**

ŽYDRONĖS KURLINKUTĖS

Muitinių administravimas

**MUITINIĖS PROCEDŪRŲ –LAIKINOJO PREKIŲ ĮVEŽIMO IR IŠVEŽIMO
PERDIRBTI TAIKYMO IR TEISINIO REGLAMENTAVIMO ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas –
Doc.dr. Juozas
Radžiukynas**

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. EKONOMINIO POVEIKIO MUITINĖS PROCEDŪRŲ TAIKYMO EKONOMONIAI, ORGANIZACINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI.....	5
1.1.Ekonominio poveikio muitinės procedūros – tarptautinės prekybos liberalizavimo veiksnys.....	5
1.2.Ekonominio poveikio muitinės procedūros teisinis ir ekonominis apibūdinimas.....	8
1.3.Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo teisinis reglamentavimas.....	12
1.4.Muitų ir mokesčių apskaičiavimas kompensaciniuose produktuose.....	23
1.5.Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo ypatumai	28
2.PREKIŲ IMPORTO IR EKSPORTO ANALIZĖ, TAIKANT LAIKINOJO ĮVEŽIMO IR LAIKINOJO IŠVEŽIMO PERDIRBTI MUITINĖS PROCEDŪRAS.....	30
2.1. Importuojamų ir eksportuojamų prekių, kurioms taikoma laikinojo įvežimo ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros, analizė.....	30
2.2. Importo laikinajam įvežimui ir eksporto laikinajam išvežimui perdirbti muitinės procedūrų taikymo pokyčių analizė.....	38
2.3. Laikinojo įvežimo ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo lyginamoji analizė tarp Baltijos šalių	44
3.LAIKINOJO ĮVEŽIMO PERDIRBTI MUITINĖS PROCEDŪRŲ TENDENCIJOS IR PERSPEKTYVOS.....	47
IŠVADOS.....	49
Literatūra.....	51
Santrauka lietuvių kalba.....	53
Santrauka anglų kalba.....	56
Priedai	

IVADAS

Ekonominių poveikį turinčios muitinės procedūros, iš jų laikinasis įvežimas ar išvežimas perdirbti yra tarptautinės prekybos liberalizavimo priemonė, nes už laikinai įvežtas perdirbti prekes mokėtini muitai ir mokesčiai yra suspenduojami, su sąlyga, kad iš jų pagaminti produktai bus reeksportuoti. Tokiu atveju, suspenduojant muitų mokėjimą už importuotas perdirbti prekes, įmonė sutaupo apyvartines lėšas, kurias gali panaudoti kitiems tikslams. Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas skatina Lietuvos eksportą ir padeda vietiniams gamintojams.

Didžiausią ekonominių poveikį turinčios muitinės procedūros yra laikinasis įvežimas perdirbti ir reeksportas pagamintų (kompensacinių) produktų. 2003 metais laikinai įvežtų perdirbti prekių importuota už 4,191 mln Lt kas sudaro 14,7 % visos Lietuvos importo apimties, o reeksportuota kompensacinių produktų atitinkamai už 5,270 mln Lt, o tai sudarė net 26 % visos Lietuvos eksporto apimties [17].

Lietuvai įstojus į ES laikinai įvežtų perdirbti prekių importo dalis sumažėjo nuo 13,8% 2003 m iki 3,2 % 2005 m. visos importo apimties, o reeksportuotų produktų atitinkamai – nuo 25,1 iki 4,9%. Tai paaiškinama tuo, kad pasikeitė Lietuvos prekybos režimai su ES valstybėmis narėmis ir su trečiosiosiomis šalimis [17].

Aktualumas – įstojus Lietuvai į ES, pasikeitė laikinojo įvežimo ar išvežimo muitinės procedūros šalys – siuntėjos ir šalys – gavėjos, todėl, siekiant plėtoti prekių eksportą, didinti vietos gamintojų gamybos pajėgumus, aktuali problema išlieka minėtų muitinės procedūrų taikymo plėtra.

Magistrinio darbo **tikslas** – išanalizuoti laikinojo įvežimo perdirbti ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo pokyčius Lietuvoje įstojus į ES.

Uždaviniai:

1. Apibūdinti laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti muitinės procedūras kaip tarptautinės prekybos liberalizavimo priemonę.
2. Išnagrinėti laikinojo įvežimo perdirbti ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų teisinį reglamentavimą.
3. Atlikti šių muitinės procedūrų taikymo, jų pokyčių palyginamąją analizę.
4. Įvertinti laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumą.

5. Apžvelgti laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti teisinio reglamentavimo perspektyvas.

Hipotezė - Lietuvai įstojus į ES, santykinai padidės laikinojo prekių išvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas.

Tyrimo metodai – darbo tikslams pasiekti bei uždaviniams įgyvendinti taikyti aprašomosios ir lyginamosios analizės, istorinis, loginis, sisteminės analizės metodai.

Dokumentų analizės metodas padėjo išnagrinėti laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti muitinės procedūrų ekonominį turinį, jų teisinį reglamentavimą ir jo pokyčius. Palyginamoji šių muitinės procedūrų taikymo analizė Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, leido atlikti laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo įvertinimą.

Mokslinis darbas atliktas remiantis Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktų, mokslinės ir specialiosios literatūros ir kitų dokumentų analize, Muitinės informacinių sistemų centro ir Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenimis.

1.EKONOMINIO POVEIKIO MUITINĖS PROCEDŪRŲ TAIKYMO EKONOMONIAI, ORGANIZACINIAI IR TEISINIAI ASPEKTAI

1.1.Ekonominio poveikio muitinės procedūros – tarptautinės prekybos liberalizavimo veiksnys

Siekiant liberalizuoti tarptautinę prekybą ir pašalinti daugelį egzistavusių protekcinį priemonių 1947 m. 23 valstybės pradėjo daugiašales derybas dėl muitų tarifų sumažinimo. Derybos vyko sėkmingai ir jų rezultatas - susitarimų paketas dėl muitų tarifų sumažinimo, kurie įsigaliojo nuo 1948m. Visose paskesnėse derybose įgavusioms Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT- angl. General Agreement on Tariffs and Trade) raundų pavadinimą buvo svarstoma ir susitarta sumažinti muitų tarifus prekyboje tarp susitariančių šalių.1995 m. sausio 1 d. Urugvajaus raundo sprendimu įkūrus Pasaulio prekybos organizaciją (PPO), kuri įgijo organizacines ir administracines struktūras ir GATT inkorporavus į šią organizaciją, sustiprėjo daugiašalėse derybose priimtų sprendimų vykdymas ir kontrolė PPO valstybėse – narėse ir tarptautinės prekybos liberalizavimas tapo veiksmingesnis.Urugvaj aus raunde išsivysčiusios šalys per 5 metus įsipareigojo sumažinti muitų tarifus 36 % nuo esamo lygio ir vidutinis pramonės prekių muitų lygis sumažės nuo 5 iki 3,5 %, JAV nuo 6,6 iki 3,4 %. Reikia pažymėti, kad JAV iki GATT daugiašalių derybų pradžios vidutinis muitų tarifas buvo 40 % [12, p.61].

Šie daugiašalėse derybose priimti muitai vadinami konvenciniai muitai ir taikomi prekyboje tarp PPO šalių narių pagal didžiausio palankumo prekyboje principą.

Didžiausio palankumo prekyboje principas (DPP) (angliškai MFN – most favoured nation) reiškia kad bet kurios maito nuolaidos ar kiti prekybos taisyklių pakeitimai, kuriuos susitariančioji šalis suteikia kuriai nors prekei, kilusiai iš kitos valstybės, ar prekei, skirtai kitai valstybei, tuoj pat ir besąlygiškai suteikiami tokiai prekei, kilusiai iš visų kitų susitariančių šalių arba joms skirtai. Ši taisyklė reikalauja, kad muitų tarifas ar kiti apribojimai kuriai nors importuojamai ar eksportuojamai prekei suteikti vienos PPO šalies kitai šaliai turi būti taikomi be diskriminacijos ir kitoms PPO šalims, išskyrus atvejus:

- kai prekyboje tarp šalių pagal regioninius susitarimus yra nustatyti preferenciniai muitų tarifai arba jie panaikinti.

Kiekviena susitariančioji šalis taiko kitoms susitariančioms šalims ne mažesnio palankumo prekybos režimą negu tas, kuris yra nustatytas Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų (*Schedules of Concessions*) sąraše. Jame yra nurodomi kiekvienos PPO šalies narės muitų mažinimo fiksuoti dydžiai nustatytam laikotarpiui. Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąraše yra sudėtinė GATT (PPO) teisinės sistemos dalis [12, p.43].

Didžiausio palankumo prekyboje principo taikymo išimties nuostata įtvirtinta GATT XXIV straipsnyje, kuri skelbia, kad Muitų sąjungos ir laisvosios prekybos šalių grupės traktuojamos kaip tarptautinės prekybos liberalizavimo priemonė, nes daugiašalėse derybų dėl muitų ir prekybos raunduose nustatyti konvenciniai muitai prekyboje tarp laisvosios prekybos šalių yra panaikinami ar sumažinami. Tokiu būdu prekyboje tarp šalių, kurios sudaro įvairias preferencines prekybos sutartis taikomi nuliniai ar sumažinti muitų tarifai ir vadinami preferenciniai muitai. Preferenciniai susitarimai, sukuriant laisvos prekybos zonas yra prekybos liberalizavimo priemonė, kuri įgija laisvos tarptautinės prekybos formą.

Laisvos prekybos forma, kai be jokių muitų mokesčių ir kitų suvaržymų šalys prekiauja ir naudojami tarptautinio gamybos specializavimo pranašumais. Laisvoji prekyba šalims suteikia papildomos naudos dėl šių priežasčių:

1. skatina konkurenciją ir apriboja monopolijų viešpatavimą,
2. suteikia pasirinkimo galimybę vartotojams, nes praplečia produkcijos asortimentą, gausą ir įvairovę, nusipirkti tų prekių, kurias išgauti ar išauginti savo šalyje nėra gamtinių sąlygų,
3. gamintojai turi galimybę pasaulinėje rinkoje pirkti gamybos procese naudojamas žaliavas bei išteklius pasireiškiant gamybos masto ekonomijos efektui, gali sąlygoti efektyvesnę gamybą,
4. laisvoji prekyba vykdoma remiantis palyginamuoju pranašumu, padeda daug efektyviau paskirstyti išteklius ir užtikrinti aukštesnės materialinės gerovės tiek atskirose šalyse, tiek viso pasaulio mastu.

Lietuvoje, kaip ir kitose Vidurio ir Rytų Europos (VRE) šalyse, užsienio prekybos liberalizavimas buvo svarbi perėjimo į rinkos ekonomiką proceso dalis. Jis buvo susijęs su kainų liberalizavimu ir lūkesčiais, kad importuojamų prekių konkurencija darys įtaką kainų šalies viduje mažėjimui. Užsienio prekybos perorientavimas iš buvusios SSSR į Vakarų šalis ir jos reintegracija į pasaulio

ekonomiką ne tik sudarė esminį šalies perėjimo į rinkos ekonomiką elementą, bet ir buvo siejama su Lietuvai svarbiais politiniais ir saugumo aspektais.

Lietuva, 2001 m. gegužės 1 d. tapusi PPO nare, įgijo daugiau teisių ginti savo prekybinius interesus – dalyvaudama pasaulio liberalizavimo procese derintis dėl palankesnių prekybos sąlygų su stojančiomis šalimis, turėdama teisę kreiptis į PPO dėl padėties šalyse, nesilaikančiose nediskriminavimo principų..

Lietuvos vyriausybė vykdydama PPO įsipareigojimus - sumažino importo muitus svarbiausioms žemės ūkio ir maisto prekėms, o per 5-7 metus buvo numatyta sumažinti šiuos muitus 5-10 procentų. Vykdamas PPO įsipareigojimus numatytus Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašė, 2003m. gruodžio 16 d. įsigaliojo naujos kai kurių prekių muitų tarifų normos (sumažinti muitų tarifai žemės ūkio ir maisto produktams, taip pat sumažinti konvenciniai muitų tarifai pramoninėms prekėms)[15,p.13].

Muitai lėtina ekonomikos vystymą, nes mažina tarptautinę prekybą. Jie turi neigiamą įtaką eksportui, kai eksportuojamų prekių gamybai naudojamos importuojamos žaliavos, medžiagos detalės ar komponentai yra apmuitinti importo muitais. Savo ruožtu, eksporto padidėjimas leidžia daugiau importuoti, t. y. mokėti užsienio valiuta. Didėjant eksportui, į šalies ekonomiką įliejama papildomų pajamų ir tuo padidinama bendroji pagamintos produkcijos paklausa šalyje. Be to, eksportas mažina monopolijų formavimąsi šalyje ir didina konkurenciją rinkoje. Eksporto konkurencija verčia nacionalines įmones tobulėti, tobulinti gamybos organizavimą, technologijas, gerinti produkto kokybę, mažinti jo savikainą.

Tarptautinėje prekyboje taikomos ekonominę poveikį turinčios muitinės procedūros – tai ne tik įprastinio importo, eksporto ir tranzito įforminimo ir kontrolės būdai, bet tai tokie ekonominiai instrumentai, kurių paskirtis – užtikrinti, kad importo mokesčiai būtų sumokami, kai prekės patenka į vidaus rinką arba jų mokėjimas sustabdomas, kai prekės laikinai įvežamos naudojimui pagal nustatytą paskirtį ar naudojamos perdirbimui, jeigu jos toliau reeksportuojamos.

Ekonominių poveikį turinčios šios muitinės procedūros:

- Muitinės sandėliavimas
- Laikinasis įvežimas perdirbti
- Laikinasis įvežimas
- Muitinės prižiūrimas perdirbimas
- Laikinasis išvežimas perdirbti

Nagrinėjant ekonominį poveikį turinčias muitinės procedūras reikia atskleisti jų poveikį šalies ekonomikai. Pirma, minėtos muitinės procedūros yra prekybos liberalizavimo priemonė, nes už laikinai įvežtas prekes naudojimui ar perdirbimui mokėtini muitai ir mokesčiai yra suspenduojami, su sąlyga, kad jos bus išvežtos. Tokiu atveju, pateikus garantiją už importuotas prekes mokėtinas muitus sustabdomas, o jeigu jis sumokamas, tai gražinama eksportavus prekes. Antra, šių muitinės procedūrų taikymas skatina eksportą, ypač jeigu importuojamos medžiagos, žaliavos, komponentai yra naudojami gamyboje ir iš jų pagaminamos baigtinės prekės. Tokiu atveju, suspenduojant muitų mokėjimą už importuotas prekes įmonė sutaupo apyvartines lėšas, kurias gali panaudoti kitiems tikslams. Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas skatina eksportą iš Europos Bendrijos ir padeda vietiniams gamintojams konkuruoti pasaulio rinkoje vienodomis sąlygomis.

1.2. Ekonominio poveikio muitinės procedūros teisinis ir ekonominis apibūdinimas

GATT daugiašalių derybų dėl prekybos ir tarifų etape (Tokijo etape) buvo parengti muitinės procedūrų supaprastinimo ir harmonizavimo pagrindinės nuostatos ir standartai, kuriais vadovaujasi valstybės kurdamos savo šalies muitinės procedūrų reglamentavimo teisinę bazę. Šios ekonominį poveikį turinčios muitinės procedūros yra išdėstytos Tarybos Reglamento Nr. 2913/92 (toliau nurodomas TR), 84-90 straipsniuose ir Komisijos Reglamento (toliau nurodomas KR) Nr. 2454/93, 496-523 straipsniuose. Visos prekės, pateikdamos kuriai nors muitinės procedūrai, turi būti deklaruojamos atitinkamai muitinės procedūrai.

Muitinės sandėliavimas yra sandėliavimo procesas, pagal kurį importo mokesčio, PVM ir akcizo mokesčio mokėjimas gali būti laikinai nutrauktas, kai ne ES pagamintos prekės yra sandėliuojamos muitinės sandėlyje (TR 98–113 str., KR 524–535 str.).

Pagal TR 104 straipsnį, jeigu yra ekonominis poveikis ir jeigu tai netrukdo taikyti muitinės priežiūros priemones, muitinė turi teisę:

1) leisti muitinės sandėlyje laikyti Lietuvos prekes, kurioms netaikoma muitinio sandėliavimo procedūra;

2) perdirbti muitinės sandėlyje ne Lietuvos prekes, taikant laikinojo prekių įvežimo perdirbti muitinės procedūrą ir laikantis šiai muitinės procedūrai nustatytų reikalavimų;

3) perdirbti muitinės sandėlyje ne Lietuvos prekes, taikant muitinės prižiūravimo perdirbimo procedūrą ir laikantis šiai muitinės procedūrai nustatytų muitinės reikalavimų .

Importuojant prekes vietiniam sunaudojimui - muitinės sandėliavimo procesas leidžia savininkui laikyti ne ES pagamintas prekes Europos Sąjungos teritorijoje ir atideda mokesčių mokėjimo terminą iki tol, kol importuotojas parduos prekes naudojimui valstybės viduje.

Muitinės sandėlyje laikomoms prekėms galima įforminti laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą, neišgabenant šių prekių iš muitinės sandėlio ir atliekant perdirbimo operacijas muitinės sandėlyje.

Importuotojui eksportuojant prekes iš sandėlio - jis išvengia pareigos mokėti mokesčius. Kitas pranašumas prekių importuotojui ar savininkui yra tai, jog sandėliavimo metu leidžiamos tam tikros operacijos, pavyzdžiui prekių tikrinimas ir jų pavyzdžių ėmimas, pakavimas ir perpakavimas bei kitos operacijos, vėliau jas išleidžiant į laisvą apyvartą.

Pagal Kioto konvenciją, nacionaliniai įstatymai turi numatyti, jog muitinės sandėliai gali būti atviri, kad prekes juose galėtų laikyti visi asmenys, ir uždarieji sandėliai, kuriuose prekes gali laikyti tiktai muitinės sandėlio savininkas. Muitinės savininku gali būti ir jį valdyti muitinė bei kiti fiziniai ar juridiniai asmenys.

Muitinės sandėlio patalpos turi būti tinkamos leidime nurodytoms prekėms laikyti. Muitinės sandėlio savininkas privalo užtikrinti, kad patalpose būtų reikiama techninė įranga ir apsaugos priemonės.

Laikinis įvežimas perdirbti gali būti taikomas importuoti ne ES pagamintas prekes (žaliavas arba pusfabrikačius), skirtas perdirbti ES teritorijoje ir vėl eksportuoti, nereikalaujant iš gamintojų mokėti maito ir akcizo mokesčių už vartojamas prekes [4, p.370].

Importo maitų ir mokesčių mokėjimas už importuotas žaliavas, medžiagas ir kitas prekes, panaudotas produktams gaminti yra atidedamas iki kompensacinių

produktų išvežimo arba eksporto (*kompensaciniai produktai* – produktai, gauti atlikus perdirbimo operacijas).

Šią muitinės procedūrą nustato TR 137–144,166–181,184 –187,189–242,235–240,243 –246 str. ir KR 553 - 592 ,799 – 840 ,844 – 855, 857 – 912 str.

Plačiau ši ekonominį poveikį turinti muitinės procedūra detaliau aprašoma ir analizuojama tolesniame 2 skyriaus poskyryje.

Perdirbimas muitinei prižiūrint leidžia įvežti kai kurias ne ES pagamintas prekes, skirtas apdirbimui, nutraukiant maito mokesčių mokėjimą ir vėliau paleisti jas į laisvą apyvartą Europos Bendrijoje. Tai reiškia, kad importuotos prekės, prieš paleidžiant jas į laisvą apyvartą, gali būti perdirbamos į produktus, kuriems taikomas žemesnis maito mokestis. Gautas teigiamas importo mokesčio skirtumas turėtų padėti pradėti ar vykdyti perdirbimo procesus Europos Sąjungoje (TR 130-136 str.).

Laikinojo įvežimo muitinės procedūra gali būti taikoma prekėms, kai jos laikinai įvežamos į šalies muitų teritoriją, numatant gražinti atgal per nustatytą laikotarpį jas neperdirbtas ir nepakeistas, išskyrus normalų nusidėvėjimą dėl jų įprastinio naudojimo (TR 114-129 str., KR 551 – 552 str.).

Yra įvairių ekonominių ir socialinių priežasčių leisti laikinai importuoti prekes, netaikant joms maito ir kitų mokesčių. Pagrindinės tokių prekių kategorijos apima prekes, skirtas parodoms, mugėms, susitikimams ir panašioms renginiams, profesionalią asmenų, vykstančių su specialiomis užduotimis, prekės įvežamos humanitarinės pagalbos tikslais, įrangą, reklaminius pavyzdžius bei keliaujančių asmenų asmeninį turtą [4, p.120].

Norint taikyti laikinojo įvežimo muitinės procedūrą, reikia turėti muitinės leidimą. Leidimas laikinai įvežti prekes išduodamas jas laikančiam ar naudojančiam asmeniui ir tik tuo atveju, kai įmanoma užtikrinti įvežamų ir reeksportuojamų laikinai įvežtų prekių identifikavimą.

Laikiniai įvežant prekes, turi būti pateikta už jas nustatytų importo muitų ir mokesčių dydžio garantija (ATA knygelė).

Importuojant vidaus vartojimui (išleidžiant laisvai cirkuliuoti) laikinai įvežtas prekes, turi būti sumokėti už jas nustatyti importo maitai ir mokesčiai, remiantis importo muitų ir mokesčių normomis, taikytomis tą dieną, kai buvo priimta importo muitinės deklaracija laikinojo įvežimo procedūrai ir nuo tuo metu deklaruotos prekių muitinės vertės [4, p.111].

Taikant **Laikinojo išvežimo perdirbti** muitinės procedūrą, įmonės gali prekes išvežti iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos, jas perdirbti užsienio šalyje ir

reimportuoti visai ar iš dalies neapmokestinant importo muitais ir mokesčiais. Importo muitai ir mokesčiai mokami tik už išvežtų prekių apdirbimo vertę ir panaudotas apdirbimo procese laisvai cirkuliuojančias medžiagas, detales ir komponentus.

Perdirbtoms prekėms, vėl įvežtoms į Europos Bendrijas, maito mokestis ir PVM skaičiuojamas tik nuo papildomos vertės, atsiradusios perdirbus jas už EB ribų (TR 145–160 str., KR 536–550 str.).

Muitinės sutikimu laikinojo prekių išvežimo procedūra gali būti taikoma, naudojant **standartinio** prekių pakeitimo sistemą. Pagal šią sistemą kompensaciniai produktai gali būti pakeisti pakaitos produktais ir jie gali būti importuojami ir prieš laikinai išvežamų prekių išvežimą. Todėl standartinio prekių pakeitimo sistema paprastai taikoma išvežant prekes remontuoti ar restauruoti. Taikant standartinio prekių pakeitimo sistemą, turi būti pateikta garantija, kad bus sumokėti už pakaitos produktus nustatytieji importo muitai ir mokesčiai, o laikinai išvežamos perdirbti prekės turi būti išvežtos ne vėliau kaip per du mėnesius nuo pakaitos produktų importo. Susidarius ypatingoms aplinkybėms ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros vykdytoji pateikus motyvuotą prašymą, muitinė išimties būdu gali pratęsti šį laikotarpį, bet ne ilgiau kaip iki 6 mėnesių nuo importo muitinės deklaracijos pakaitos produktų importui priėmimo dienos [4, p.379].

1 lentelėje pateikiamos pagrindinės ekonominio poveikio muitinių procedūrų nuostatos [4, p.244].

1 lentelė

Ekonominio poveikio muitinių procedūrų pagrindinės nuostatos

Muitinės sandėliavimas	Laikinas įvežimas perdirbti	Muitinės priežiūrimas perdirbimas	Laikinas įvežimas	Laikinas išvežimas perdirbti
-Ne Bendrijos prekių sandėliavimas, -Importo maito, PVM ir akcizų sustabdymas, -Bendrijos prekių, skirtų eksportui, sandėliavimas. -Muitinės priežiūra	-Ne Bendrijos prekių importas jas perdirbti ir reeksportuoti, - Importo maitas PVM ir akcizo mokestis, yra sustabdomas arba sumokėtas maitas grąžinamas reeksportavus perdirbtus produktus, -Muitinės priežiūra	-Ne Bendrijos prekių importas perdirbimui ir skirtų išleidimui į laisvą apyvertą taikant mažesnę importo maito ir akcizų mokestį; -Importo maitai ir mokesčiai sustabdomi -Muitinės priežiūra.	-Ne Bendrijos prekių importas naudojimo tikslu ir jų tokio pat pavidalo reeksportas, -Importo maitas ir akcizas visai ar iš dalies sustabdomas, o PVM sustabdomas, kai taikoma visai neapmokestinama sistema -Muitinės priežiūra	-Bendrijos prekių eksportas perdirbti jų reimportas po perdirbimo. -Reimportuojamų prekių visiškai ar dalinis maito mokesčio atleidimas -Atleidimas nuo PVM ir akcizo mokesčių už eksportuotas prekes. -Muitinės priežiūra.

Tarptautinėje prekyboje taikomos ekonominę poveikį turinčios muitinės procedūros – tai ne tik įprastinio importo, eksporto ir tranzito įforminimo ir kontrolės būdai, bet tai tokie ekonominiai instrumentai, kurių paskirtis – užtikrinti, kad importo mokesčiai būtų sumokami, kai prekės patenka į vidaus rinką arba jų mokėjimas sustabdomas, kai prekės laikinai įvežamos naudojimui pagal nustatytą paskirtį ar naudojamos perdirbimui, jeigu jos toliau reeksportuojamos (KR 536-538 str.).

Laikinojo įvežimo perdirbti ir reeksporto apimtys 1998 - 2003 metais, jų lyginamasis svoris prekių importe ir eksporte, beveik nekito. Dalis laikinojo įvežimo perdirbti bendrame importe svyravo 10 - 14 % ribose, o reeksportas – 21-27% ribose. Prekių importas ir eksportas taikant kitas muitinės procedūras sudaro ženkliai mažesnę dalį. Todėl pasirinktas laikinojo įvežimo perdirbti ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymas ekonominiu požiūriu yra aktualus Lietuvos ekonomikai.

1.3. Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo teisinis reglamentavimas

Laikinas įvežimas perdirbti – tai muitinės procedūra, kurią taikant ne Bendrijos prekės gali būti įvežtos į muitų teritoriją, sąlyginai jas atleidžiant nuo importo muitų ir mokesčių. Tokios prekės turi būti skirtos reeksportavimui per nustatytą laikotarpį nuo jų pagaminimo, perdirbimo arba remonto operacijų su iš užsienio įvežtomis prekėmis, kurios sąlyginai neapmokeštinamos importo muitais ir mokesčiais, ir kurių atžvilgiu netaikomi draudimai ir apribojimai. Toks lengvatinis užsienietišku prekių įvežimas leidžiamas tik tada, jeigu iš jų pagaminta produkcija išvežama atgal į užsienį (nebūtinai į tą pačią šalį, iš kurios įvežtos žaliavos ar medžiagos)(TR 114 str.).

Taikant Laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą – trečiųjų šalių prekės gali būti įvežtos į Bendrijos muitų teritoriją, kurios prieš tai buvo laikinai saugomos, laikomos Bendrijos muitų teritorijoje esančiose laisvosiose zonose ar laisvajame sandėlyje, gabenamos taikant muitinio tranzito procedūrą, laikytos muitinės sandėlyje, taikant muitinio sandėliavimo procedūrą, ir atlikus perdirbimo ar remonto operacijas gauti produktai yra reeksportuojami, suteikiant jiems kompensacinių produktų pavidalą. Laikinojo įvežimo perdirbti prekės sąlyginai atleidžiamos nuo visų importo muitų ir

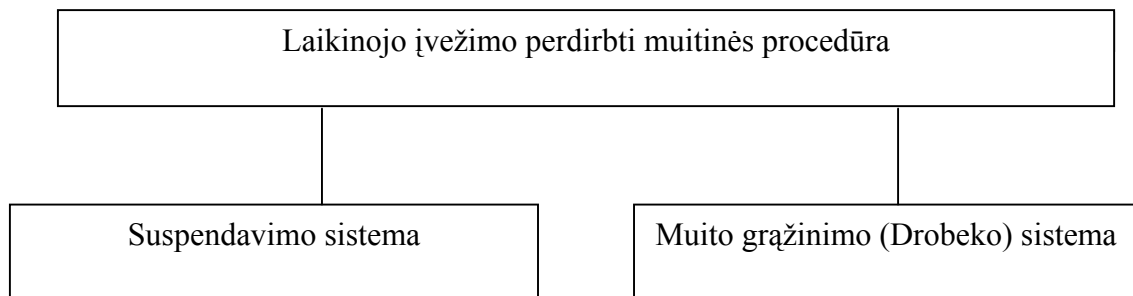
mokesčių. Tačiau importo muitai ir mokesčiai gali būti imami už laikinojo įvežimo perdirbti prekių gamybos arba perdirbimo atliekas, kurios nėra reeksportuojamos arba apdorojamos taip, kad jos prarastų komercinę vertę[4,p.370].

Importo muitais ir mokesčiais neapmokėtinamos atliekos, kurios neviršija tam tikros procentinės dalies arba yra neatgaunamos arba negalimos naudoti.

Laikinojo įvežimo muitinės procedūros taikymo yra du variantai [4,p.374-375]:

- Suspendavimo sistema, kai importuojamos ne Bendrijos prekės importuojamos perdirbimui ir mokėtini muitai už jas sustabdomi ir netaikomos prekybos politikos priemonės, arba
- maito gražinimo (Drobeko) sistema, kai importuojamos prekės perdirbimui yra išleidžiamos į laisvą apyvartą, t. y. už jas sumokami nustatyti muitai, o eksportuojant pagamintą produktą, taip vadinamą kompensacinį produktą, sumokėtas multas gražinamas.

PVM mokėjimas sustabdomas taikant suspendavimo sistemą, o taikant maito gražinimo sistemą PVM už importuojamas prekes apskaičiuojamas (žiūr. 1 pav.).

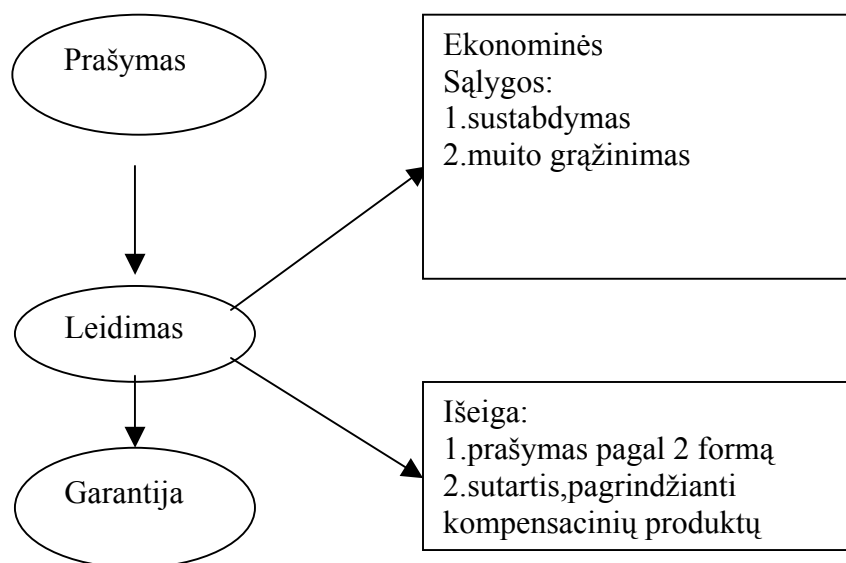
1 pav. Laikinojo įvežimo muitinės procedūros taikymo variantai

Drobeko sistema negali būti taikoma:

- prekėms taikomi kiekybiniai importo apribojimai;
- yra kontroliuojamos prekės ir joms gali būti taikoma preferencinė muitų sistema ir muitų suspendavimas;
- taikomas žemės ūkio išlyginamasis mokeskis

Taikant laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą galima išskirti tris etapus (žiūr. 2 pav.):

- ne Bendrijos prekių importas laikinam perdirbimui
- perdirbimo procesas
- procedūros užbaigimas

2 pav. Ne Bendrijos prekių importo, taikant laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą, pagrindinės nuostatos

Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą taikoma įvykdžius ekonomines sąlygas ir tik gavus muitinės leidimą. Leidimas išduodamas, jeigu įvykdomos ekonominės jo išdavimo sąlygos (iš užsienio įvežtų prekių perdirbimas Lietuvoje nedarys žalos vietos gamintojams), pateikiama garantija, kad bus sumokėti importo muitai ir mokesčiai, nuo kurių sąlygiškai atleidžiama (jeigu iš užsienio įvežtos prekės ar iš jų pagaminta produkcija liktų Lietuvoje)(KR 116-117 str.).

Leidimui gauti taikyti laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą ūkio subjektas turi pateikti **prašymą** teritorinės muitinės viršininkui.

Prašyme turi būti išdėstyta informacija apie laikinai įvežtų prekių perdirbimą (su jomis numatomas atlikti perdirbimo operacijas), numatomą kompensacinių produktų reeksportą (ši informacija paprastai turi būti pagrįsta sutartimis su užsienio ūkio subjektais), kompensacinių produktų technines charakteristikas, ūkio subjekto galimybes per reeksporto laikotarpį (jis negali būti ilgesnis kaip 6 mėn) atlikti arba organizuoti laikinai įvežtų perdirbti prekių perdirbimo operacijas ir reeksportuoti kompensacinius produktus, kompensacinių produktų išeiigą arba jos apskaičiavimo metodą, ekonomines leidimo perdirbti laikinai įvežtas prekes išdavimo sąlygas bei numatomų prekių identifikavimo kompensaciniuose produktuose būdus (KR 497 str.II dalis). Prašymas

išduoti leidimą taikyti ekonominio poveikio turinčią muitinės procedūrą/laikinąjį įvežimą perdirbti nurodytas 1 priede [6].

Leidimas išduodamas jei įvykdytos ekonominės sąlygos ir pagal jas sprendžiama ar leidimo išdavimas nepadarys neigiamo poveikio Bendrijos gamintojų interesams. Ekonominės sąlygos skaitoma įvykdytos – kai perdirbama pagal kontraktą ir apmokama už atliktą darbą [6,p.98].

Leidimas taikyti ekonominio poveikio turinčią muitinės procedūrą/laikinąjį įvežimą perdirbti nurodytas 2 priede [6].

Leidimo turėtojas turi teisę prašyti grąžinti sumokėtus arba atsisakyti išieškoti mokėtinus importo muitus, jeigu jis gali muitinei priimtinu būdu įrodyti, kad importuotos prekės, išleistos į laisvą apyvartą, taikant drobeko sistemą kaip kompensaciniai produktai arba nepakeisto pavidalo prekės, buvo:

- eksportuoti, arba
- informinti atlikus bendrijos tranzito procedūros, muitinio sandėliavimo procedūros, laikinojo įvežimo ar laikinojo įvežimo perdirbti procedūros (sąlyginio neapmokestinimo procedūros) formalumus arba įvežti į laisvąją zoną ar padėti į laisvąjį sandėlį, ketinant vėliau šiuos produktus reeksportuoti

Jei leidime perdirbti laikinai įvežtas prekes kompensacinių produktų išieiga gali kisti, atsižvelgiant į užsakymų struktūrą, žaliavų kokybę, perdirbimo operacijų atlikimo sąlygas ir kitas aplinkybes. Tokiais atvejais išieiga turi būti tikslinama kompensacinių produktų reeksporto metu, pateikiant muitinei visą tam reikalingą informaciją ir dokumentus.

Asmenims, dideliu mastu ir nuolat atliekantiems laikinojo išvežimo perdirbti operacijas, apimančias tą pačią prekių kategoriją, turi būti išduodamas **bendrasis leidimas** [7].*Rekomenduojama:* Muitinė, atlikdama kontrolę, turėtų žinoti kompensacinių produktų **išieigą**. Nustatant šį koeficientą, nurodomi įvairių kompensacinių produktų aprašymas, kokybė ir kiekybė.

Muitinės, nustatydamos išieigos koeficientą, gali remtis operacijos atlikimo sąlygomis tiek, kiek jos yra žinomos. Jos gali reikalauti pateikti sutartis su gamyba arba perdirbimą turinčia atlikti užsienio įmone. Jos taip pat gali remtis išieigos koeficientais, kurias muitinės nustato toje šalyje, kur turi būti atliekamos perdirbimo operacijos

Sugriežtinto leidimo išdavimas gali būti taikomas norint perdirbti žemės ūkio ir žuvininkystės produktus. Tam tikrais atvejais leidimas gali būti išduotas atgaline data.

Leidimas gali būti išduodamas maksimaliai 3 metams, išskyrus tam tikrus atvejus kai nustatyti trumpesni laikotarpiai (pvz.: pienui, mėsos produktams).

Teritorinė muitinė turi išduoti leidimą ar pranešti apie atsisakymą jį išduoti ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo pateikimo dienos. Nagrinėdama prašymą, teritorinė muitinė turi teisę prašyti ūkio subjektą pateikti papildomus dokumentus, apibūdinančius išėigos apskaičiavimo metodą ir numatomas atlikti perdirbimo operacijas. Tačiau kylant abejonių, ar įvykdytos ekonominės leidimo perdirbti laikinai įvežtas prekes išdavimo sąlygos, teritorinė muitinė turi teisę kreiptis į atitinkamą ministeriją ar kitą valstybės instituciją, prašydama pateikti išvadą dėl leidimo išdavimo. Išvadas ministerijos ir kitos valstybės institucijos turi pateikti per 5 dienas. Tokiu atveju teritorinė muitinė turi išduoti leidimą ar pranešti apie atsisakymą jį išduoti ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo prašymo pateikimo dienos [6].

Teritorinės muitinės išduotame leidime perdirbti laikinai įvežtas prekes nurodoma kompensacinių produktų išėiga (įskaitant jiems gaminti reikalingą Lietuvos muitų teritorijoje laisvai cirkuliuojančių prekių kiekį), reeksporto laikotarpis, numatomų perdirbti prekių atgabenimo laikotarpis ir laikotarpis, per kurį iš užsienio įvežtos prekės turi būti pateiktos laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrai (jeigu kompensaciniai produktai, gauti iš ekvivalentiškų prekių, išvežami į užsienį anksčiau).

Garantija. Laikydamosi nacionalinių teisės aktų, muitinės nustato garantiją, kuri turi būti pateikta dėl prekių laikinojo įvežimo perdirbti, dydį. *Rekomenduojama:* Garantija, kuri turi būti pateikta dėl prekių laikinojo įvežimo perdirbti dydis neturi viršyti importo muitų ir mokesčių, nuo kurių prekės yra sąlyginai atleidžiamos (TR 88 ir 189-200 str.).

Asmenims, kurie reguliariai atlieka laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą vienoje ar keliose muitinės įstaigose konkrečioje muitų teritorijoje, leidžiama pateikti **bendrają garantiją**. Bendroji garantija naudojama užtikrinti asmens mokesčių prievolių, susijusių su prekėmis taikomomis muitinės procedūromis (išskyrus tranzito) ir (arba) kitais muitinės sankcionuotais veiksmais, įvykdymą. Naudoti bendrąją garantiją gali asmenys, turintys Muitinės departamento suteiktą patikimo ūkio subjekto statusą, taip pat kiti bendrijoje įsteigti asmenys.

Už vieną skolą muitinei reikalaujama pateikti tik vieną garantiją. Muitinė turi teisę leisti, kad garantiją pateiktų ne asmuo, iš kurio jos reikalaujama, o kitas asmuo.

Garantijos pateikimas. Garantija reikalinga norint užtikrinti skolos muitinei sumokėjimą.

Garantiją galima pateikti vienu iš šių būdų:

- sumokant piniginių užstatą
- garantuojant garantui (TR 88 ir 189-200 str.).

Garantijos formos:

1. piniginis užstatas,

2. vienkartinės garantijos dokumentas,

3. vienkartinės garantijos lakštai,

4. vienkartinėmis garantijomis taip pat pripažįstami šie dokumentai:

ATA knygelės

TIR knygelės

1. Piniginis užstatas yra sumokamas valstybės narės, kurioje reikalaujama garantijos, valiuta.

Piniginiu užstatu laikomas

- čekio pateikimas, kurio apmokėjimą bet kuriuo muitinei priimtu būdu garantuoja jį išdavusi institucija
- bet kuris kitas dokumentas, kuris pripažįstamas kaip mokėjimo priemonė

Piniginio užstato sumokėjimo būdu arba piniginiam užstatui lygiaverčio mokėjimo būdu pateikiama garantija turi būti pateikta vadovaujantis valstybėje narėje, galiojančiomis teisės aktų normomis.

Garantas turi raštu įsipareigoti solidariai su skolininku sumokėti skolą muitinei sudarančių pinigų sumą. Garantijos neatsisakoma tol, kol išnyksta skola muitinei [4,p.382-383].

Skola muitinei gali atsirasti kai:

- kai priimama muitinės deklaracija
- neteisėtai įvežant į Bendrijos muitų teritoriją importo muitais apmokestinamas prekes, arba neteisėtai įvežant į kitą tos teritorijos dalį prekes, esančias laisvojoje zonoje arba laisvajame sandėlyje
- prekių paėmimo iš muitinės priežiūros momentu
- kai nustojama vykdyti prievolę, kurios nevykdymas sąlygoja skolos muitinei atsiradimą, arba tuo momentu, kai prekėms įforminama atitinkama muitinės procedūra, jeigu po to nustatoma, kad faktiškai nebuvo laikytasi reikalavimų, kurių privaloma laikytis įforminant prekėms tokią procedūrą arba taikant joms sumažintą arba nulinę importo maito normą dėl prekių galutinio vartojimo
- neiforminus muitinės deklaracijos iš Bendrijos muitų teritorijos išgabenamos eksporto muitais apmokestinamos prekės

- kai prekės pristatomos ne į tą paskirties vietą, į kurią išsiunčiant jas buvo leista išgabenti iš Bendrijos muitų teritorijos visai arba iš dalies neapmokestinant importo muitais, arba jeigu, muitinė neturi galimybių to laiko nustatyti, tuo metu, kai baigiasi terminas, per kurį turi būti pateikti įrodymai, kad buvo laikytasi reikalavimų, kurių turi būti laikomasi tokiais prekių neapmokestinimo atvejais (TR 88 ir 189-200 str.).

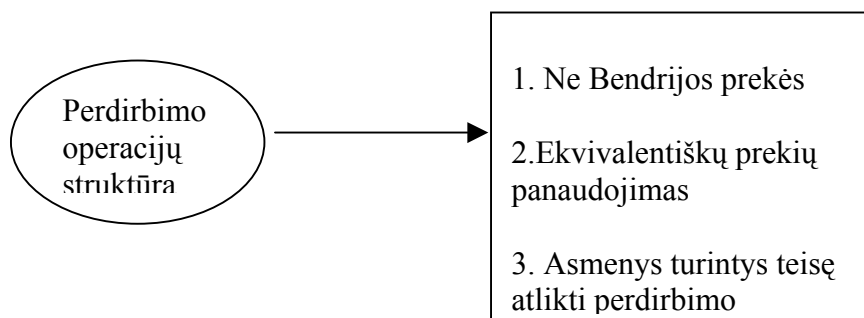
Teritorinės muitinės leidimą naudoti **bendrają garantiją** gavęs asmuo mokesčių prievolių įvykdymą gali užtikrinti:

- Pateikdamas bendrosios garantijos dokumentą
- Sumokėdamas piniginį užstatą

Vienkartinė garantija naudojama vienos mokesčių prievolės įvykdymui užtikrinti.

Laikinojo įvežimo perdirbti procedūra taikoma Lietuvos Respublikos muitų teritorijoje atliekant vieną arba kelias perdirbimo operacijas su (žiūr. 3 pav.):

- ne Bendrijos prekėmis, skirtomis reeksportuoti suteikus joms kompensacinių produktų pavidalą, neapmokestinant šių prekių importo muitais bei mokesčiais ir netaikant ekonominių draudimų bei apribojimų (tai įvairūs netarifiniai apribojimai, pvz.: kiekybiniai, įvairūs įvežimo draudimai. Pagal šiuo metu taikomą sąlyginio neapmokestinimo sistemą šių produktų nereeksportavus reikėtų mokėti delpinigių, kurių drobeko sistemos taikymo atveju mokėti nereikėtų);
- į Bendrijos muitų teritoriją įvežtos prekės, perdirbtos ir išleistos laisvai cirkuliuoti sumokant už jas importo muitus, kurie yra sugražinami kai tos prekės eksportuojamos iš muitinės teritorijos suteikus joms kompensacinių produktų pavidalą; (reeksportavus iš jų pagamintus kompensacinius produktus, sumokėti mokesčiai gražinami. Ši sistema patogi tais atvejais, kai laikinojo įvežimo procedūros vykdytojas šios procedūros informavimo metu nežino, ar turės galimybę reeksportuoti visus pagrindinius kompensacinius produktus.

3 pav. Laikiniai įvežtų prekių, kurioms taikoma laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūra perdirbimo procesas

Laikiniai įvežtų prekių perdirbimo operacijas gali atlikti ne tik asmuo, kuriam išduotas leidimas jas perdirbti, bet ir kitas leidime nurodytas Lietuvos arba užsienio ūkio subjektas. Tačiau tokiu atveju už tinkamą laikinojo įvežimo perdirbti procedūros ir muitinės nustatytų sąlygų vykdymą atsako asmuo, kuriam išduotas leidimas perdirbti laikinai įvežtas prekes (laikinojo įvežimo perdirbti procedūros vykdytojas). Jeigu prekes ar tarpinius iš jų produktus pageidaujama perdirbti užsienyje, nustatyta tvarka turi būti informinama tokių prekių laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūra. Laikinojo įvežimo perdirbti procedūros vykdytojo įsipareigojimai gali būti perduoti kitam Lietuvos ūkio subjektui, jeigu šis taip pat turi leidimą perdirbti laikinai įvežtas prekes ir prisiima visus įsipareigojimus, susijusius su tolesniu kompensacinių produktų perdirbimu ir iš jų gautos produkcijos reeksportu.

Labai svarbu užtikrinti nepertraukiamą gamybos procesą ir turėti galimybę pasinaudoti alternatyviomis žaliavomis. Todėl kompensaciniai produktai gali būti gaminami ne tik iš laikinai įvežtų perdirbti prekių, bet ir iš ekvivalentiškų prekių. *Ekvivalentiškų* prekių kokybė ir charakteristikos turi atitikti laikinai įvežtų prekių kokybę ir charakteristikas, tačiau leidžiama, kad ekvivalentiškų prekių gamybos ar perdirbimo stadija būtų aukštesnė už laikinai įvežtų perdirbti prekių. Kompensaciniai produktai, gauti iš ekvivalentiškų prekių, gali būti išvežti į užsienį ir prieš laikinai įvežant prekes perdirbti, tačiau tokiu atveju iš užsienio įvežtų prekių laikinojo įvežimo perdirbti procedūra turi būti informinama ne vėliau kaip 3 mėnesius nuo kompensacinių produktų išvežimo[4,p.369].

Ekvivalentiškos prekės yra klasifikuojamos pagal Kombinuotos nomenklatūros aštuonženklį kodą žymimoje subpozicijoje. Jos turi tokias pačias kokybes ir technines charakteristikas kaip ir importuotos prekės.

Ekvivalentiško kompensavimo be išankstinio eksporto atveju importuotų prekių ir ekvivalentiškų prekių muitinis statusas pasikeičia priimant deklaraciją, užbaigiančią procedūrą. Tačiau tais atvejais, kai leidimą turintis asmuo išleidžia importuotas prekes į Bendrijos apyvartą arba nepakeistu pavidalu, arba kompensacinių produktų pavidalu iki procedūros užbaigimo, importuotų prekių ir ekvivalentiškų prekių muitinis statusas pasikeičia tuomet, kai prekės išleidžiamos į apyvartą.

Laikinojo įvežimo perdirbti procedūra paprastai baigiama:

- reeksportuojant į užsienį kompensacinius produktus viena ar keliomis siuntomis;

- muitinės sutikimu, padėjus kompensacinius produktus ar laikinai įvežtas perdirbti prekes į muitinės sandėlį;
- kompensacinius produktus ar laikinai įvežtas perdirbti prekes importuojant vidaus vartojimui (išleidžiant laisvai cirkuliuoti);
- reeksportuojant į užsienį laikinai įvežtas perdirbti prekes tokio pat pavidalo, kokios jos buvo įvežtos.

Be to, kompensaciniai produktai gali būti išgabentį laisvąją zoną ar laisvą sandėlį, neatlygintinai perduodant valstybei arba sunaikinant muitinei prižiūrint, vykdytojo lėšomis.

Procedūra yra užbaigiama, kai muitinė priima deklaraciją, susijusią su ne Bendrijos prekėmis.

Laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą t. p. gali užbaigta eksportu iš Bendrijos muitų teritorijos:

- Kompensacinių produktų pristatymas asmenims, kuriems gali būti taikomas neapmokestinimas (vadovaujantis Vienos konvencija).
- Civilinio orlaivio pristatymas oro linijų kompanijoms, įsteigtoms Bendrijos muitų teritorijoje.
- Civilinio orlaivio remontas, modifikavimas arba perdirbimas, atliekamas taikant laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą.

Procedūros užbaigimas yra atliekamas arba pagal kompensacinius produktus atitinkančių importuotų prekių kiekius, pateiktus vienam iš muitinės sankcionuotų veiksmų įforminti arba pagal nepakeisto pavidalo prekių, pateiktų tokiam pačiam muitinės sankcionuotam veiksmui įforminti, kiekius.

Deklaracijoje, skirtoje pateikti kompensacinius produktus arba pakeisto pavidalo prekes vienam iš muitinės sankcionuotų veiksmų, nurodomi visi duomenys, būtini procedūrai užbaigti.

Reeksportas Kompensaciniai produktai turi būti reeksportuojami per muitinės nustatytą reeksporto laikotarpį, kuris paprastai yra neilgesnis kaip 6 mėnesiai (išimties būdu gali būti pratęstas iki 18 mėnesių). Muitinei sutikus kompensaciniai produktai gali būti gauti iš ekvivalentiškų prekių, kurių kokybė ir charakteristikos atitinka įvežtų perdirbti prekių kokybę. Tokiu atveju ekvivalentiškas prekes muitinė laiko laikinai įvežtomis perdirbti prekėmis, o kompensaciniai produktai gauti iš ekvivalentiškų prekių gali būti išvežti iš muitų teritorijos prieš laikinai įvežant prekes perdirbti (TR 182 str.).

Turi būti numatyta galimybė eksportuoti kompensacines prekes ne per tą muitinės įstaigą, per kurią buvo importuotos laikinojo įvežimo perdirbti prekės.

Turi būti numatyta galimybė baigti laikinąjį įvežimą perdirbti eksportuojant kompensacinius produktus viena arba keliomis siuntomis. Eksportuotojo prašymu ir esant muitinių laikomoms pagrįstoms priežastims, muitinės, jeigu įmanoma, reeksportui skirtus kompensacinius produktus turėtų leisti tikrinti privačiose patalpose, eksportuotojui apmokant su tuo susijusias išlaidas.

Reeksportuojant kompensacinius produktus, jie neapmokestinami eksporto muitais ir (arba) mokesčiais, kurie būtų taikomi atitinkamoms Bendrijos prekėms.

Išleidimas į laisvą apyvartą. Importuojant vidaus vartojimui (išleidžiant laisvai cirkuliuoti) pagrindinius kompensacinius produktus, importo muitai ir (arba) mokesčiai skaičiuojami nuo jiems gaminti sunaudotų laikinai įvežtų perdirbti prekių dalies muitinės vertės, atimant nuostolius ir pridėdant delspinigius, kurie skaičiuojami nuo bendros apskaičiuotų muitų ir (arba) mokesčių sumos už kiekvieną dieną, praėjusią nuo laikinojo įvežimo perdirbti iki importo vidaus vartojimui muitinės procedūrų įforminimo (TR 79-83 str.).

Importuojant vidaus vartojimui pasilikusias atliekas, šalutinius kompensacinius produktus, skaičiuojami už šias prekes nustatyti importo muitai ir (arba) mokesčiai, nepridedant delspinigių.

Laikinojo įvežimo perdirbti prekės arba kompensaciniai produktai, kurie yra sugadinti ar negrįžtamai prarasti dėl nelaimingo atsitikimo ar *force majeure*, neturi būti apmokestinami importo muitais ir mokesčiais, su sąlyga, kad muitinės įsitikina, jog toks sunaikinimas ar praradimas yra tinkamai nustatytas.

Išleidžiant laisvai cirkuliuoti arba pateikiant kitiems muitinės sankcionuotiems veiksams informinti, kompensaciniai produktai gali būti apmokestinami muitais ir mokesčiais importuojant tapačias prekes. Apmokestinant išleidžiant į laisvą apyvartą pagrindinius kompensacinius produktus, apmokestinama vertė skaičiuojama nuo žaliavos, o ne nuo sukurto produkto.

Jei į laisvą apyvartą išleidžiami šalutiniai kompensaciniai produktai, tai jiems taikomi specialūs šalutiniams (jie susidaro gaminant pagrindinius) produktams taikomi mokesčiai ir palūkanos joms nėra taikomos.

Apmokestinimas taikomas kai pagrindiniai kompensaciniai produktai, gauti gaminant arba nepakeisto pavidalo prekės išleidžiamos į laisvą apyvartą. Jei išleidžiama į laisvą apyvartą šalutiniai kompensaciniai produktai – jie apmokestinami už juos

nustatytais importo mokesčiais, bet muitinė turi kontroliuoti, kad jų kiekis būtų proporcingas išvežamiems pagrindiniams kompensaciniams produktams. Apmokestinant išleidžiant į laisvą apyvartą pagrindinius kompensacinius produktus, apmokestinama vertė skaičiuojama nuo žaliavos, o ne nuo sukurto produkto.

Apmokestinimo veiksniai:

- laikinai įvežtų perdirbti prekių, esančių kompensaciniuose produktuose, išleidžiamuose į laisvą apyvartą kiekis;
- jų vertė;
- taikoma muito tarifo norma.

Kompensaciniai produktai išleidžiant juos į laisvą apyvartą apmokestinami:

(TR 79-83 str.)

- už juos nustatytais importo muitais, jeigu jie apmokestinami mokesčiais, nustatytais įgyvendinant bendrąją žemės ūkio politiką
- nustatomas importo skolos dydis, remiantis importuotas prekes atitinkančiais apmokestinimo veiksniais, veikusiais tą dieną, kai buvo priimta deklaracija, kuria importuotos prekės buvo deklaruotos laikinojo įvežimo perdirbti procedūrai įforminti.
- jeigu deklaracijos priėmimo laikinojo įvežimo perdirbti procedūrai įforminti dieną importuotos prekės atitiko reikalavimus, kurie turi būti įvykdyti, kad prekėms kol neviršytos tarifinių kvotų arba viršutinių ribų apimtys, galėtų būti taikomas preferencinis muitų tarifų režimas, jos laikomos atitinkančiomis bet kuriuos reikalavimus, deklaracijos jų išleidimo į laisvą apyvartą įforminti priėmimo dieną taikytinus tapačioms prekėms, kurie turi būti įvykdyti, kad joms galėtų būti taikomas preferencinių muitų tarifų režimas.

Supaprastinta procedūra: Supaprastintas – muitinės postui pateikiama BAD (bendrojo dokumento rinkinys), kur nurodyta muitinės procedūra LIP (arba elektroninė deklaracija, deklaracijos pateikimas tapatus prašymui). Supaprastintas prašymas gali būti pateikiamas tik tada kai yra įvykdytos ekonominės sąlygos ir nenumatoma naudoti ekvivalentiškų prekių (paprastas vienkartinis užsakymas, kai visos žaliavos įvežamos vienu metu). Deklarantas kartu su BAD deklaracija turi pateikti laisvos formos dokumentų, kuriame turi būti nurodyti duomenys. Muitinė neduoda leidimo taikyti supaprastintas procedūras, jeigu nepateiktos garantijos, būtinos tinkamam operacijų atlikimui. Muitinė neduoda leidimo įforminti procedūrą asmens pageidaujamoje vietoje asmenims, kurių prekių apskaita negali būti nustatyta. Dar yra taikoma papildoma deklaracija, kuri yra pristatoma

per nustatytą laikotarpį ir bet koku atveju ne vėliau nei tuo metu, kai pateikiamas muitinės formalumų dokumentas [8].

1.4. Muitų ir mokesčių apskaičiavimas kompensaciniuose produktuose

Išleidus į laisvą apyvartą pagrindinius kompensacinius produktus, importo mokesčiai skaičiuojami nuo jiems gaminti sunaudotų laikinai įvežtų perdirbti prekių vertės, atimant nuostolius ir pridedant delspinigius. Toks šių produktų apmokestinimo būdas nustatytas todėl, kad nėra pagrindo importo mokesčiais apmokestinti sukurtą kompensacinių produktų vertės dalį, tačiau kita vertus, jei laikinojo įvežimo procedūros vykdytojas neįvykdė prisiimtų įsipareigojimų reeksportuoti kompensacinius produktus, jis turi sumokėti delspinigius. Tokiais atvejais pridedamų delspinigių tarifas lygus įprastiniam delspinigių už ne laiku sumokėtus mokesčius tarifui.

Kitokia tvarka taikoma išleidžiant laisvai cirkuliuoti šalutinius kompensacinius produktus - žaliavas. Šių produktų reeksporto galimybės ribotos. Jie apmokestinami už šiuos produktus nustatytais importo mokesčiais, apskaičiuotais nuo šalutinių kompensacinių produktų muitinės vertės nepridedant delspinigių.

Jeigu atsiranda skola muitinei, šios skolos dydis nustatomas remiantis importuotas prekes atitinkančiais apmokestinimo veiksniais, veikusiais tą dieną, kai buvo priimta deklaracija, kuria importuotos prekės buvo deklaruotos laikinojo įvežimo perdirbti procedūrai įforminti. Importuotos prekės turi neviršyti tarifinių kvotų arba viršutinių ribų apimčių, taikant preferencinį muitų tarifų režimą. Taikant šį režimą, išleidžiant prekes į laisvą apyvartą, importuotos prekės turi atitikti tapačių prekių reikalavimus (TR 121 str.).

Skola muitinei atsiranda ne tik kai priimama muitinės deklaracija (paėmimo iš muitinės priežiūros momentu), bet ir kai sukurti pagrindiniai kompensaciniai produktai ar laikinai įvežtos perdirbti ir neperdirbtos prekės yra išleidžiamos į laisvą apyvartą. Tuo atveju, jei į laisvą apyvartą išleidžiami pagrindiniai kompensaciniai produktai, importo mokesčius reikia sumokėti nuo į šį produktą įeinančių žaliavinių produktų vertės. Bet šiuo atveju įsivedamas muitinės mokesčių kompensacinės palūkanos. Jų apskaičiavimo pagrindas – kompensuoto maito suma, o norma taikoma kompensacinėm palūkanom yra skelbiama Europos CB mėnesinio biuletenio statistiniame priede (TR 201-216 str.).

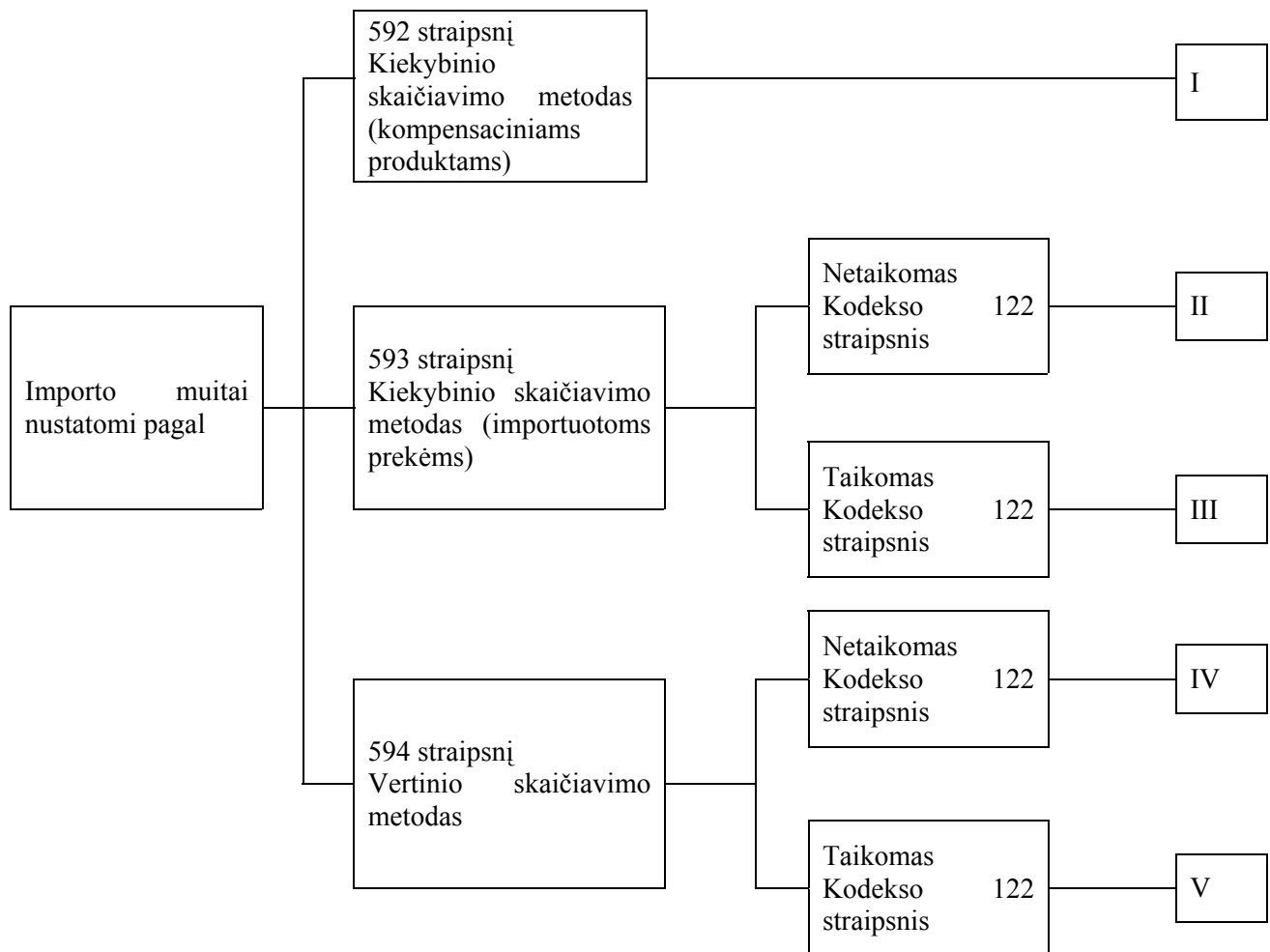
Jei į laisvą apyvartą išleidžiami šalutiniai produktai, tai jiems taikomi specialiams šalutiniams produktams taikomi mokesčiai ir palūkanos joms nėra taikomos.

Už reimportuojamus ne Bendrijos muitų teritorijoje perdirbtus produktus nustatyti importo muitai, kurių suma apskaičiuojama vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, taikytinomis atliekant laikinojo išvežimo perdirbti procedūrą, tokia pačia tvarka, kokia būtų taikoma produktams, eksportuotiems įforminus šią procedūrą, kurie prieš jų eksportą buvo išleisti į laisvą apyvartą (TR 123 str.).

Magistriniame darbe pateikiama metodika importuotai prekių daliai, įeinančiai į kompensacinius produktus, atsižvelgiant į importuotų prekių kiekį (*Kiekybinio skaičiavimo metodas*) ir į kompensacinių produktų vertę (*vertinio skaičiavimo metodas*). (žiūr. 4 pav.) [19].

Laikiniai išvežtų perdirbti prekių dalis kompensaciniuose produktuose, skaičiavimo metodai pateikti 4 priede [19].

4 pav. Importuotų prekių dalies, įeinančios į kompensacinius produktus, apskaičiavimo pavyzdžiai (KR 591-594 str.)

Importuotų prekių dalis, įeinanti į kompensacinius produktus, turi būti apskaičiuojama tik tais atvejais, kai tai būtina nustatant skolą muitinei pagal Kodekso 121 straipsnį:

- visi kompensaciniai produktai yra skirti muitinės sankcionuotiems veiksams, nesusijusiems su importo muitų ėmimu, arba
- importo muitai turi būti imami tik už kompensacinius produktus, apmokestinamus pagal Kodekso 122 straipsnį, skaičiavimo metodai nebus taikomi.

Kompensacinių produktų kiekis, kuris turi būti gautas, bus nustatytas remiantis patvirtintomis išėigos normomis.

Bendrijos prekių panaudojimas gamybos proceso metu neturi įtakos faktinei importuotų prekių daliai, įeinančiai į kompensacinius produktus, ir todėl į ją neatsižvelgiama.

I.592 straipsnis: Kiekybinio skaičiavimo metodas (kompensaciniams produktams).

- a) *Importuotos prekės*: 100 kg A
- b) *Kompensaciniai produktai*: 90 kg B
- c) *Skola muitinei dėl*: 20 kg B
- d) *Importuotų prekių kiekis, atitinkantis B kiekį, dėl kurio atsirado skola muitinei*:
 $20/90 \times 100 \text{ kg} = 22,22 \text{ kg A}$

II. 593 straipsnis: Kiekybinio skaičiavimo metodas (importuotoms prekėms)

- a) *Importuotos prekės*: 100 kg A
- b) *Kompensaciniai produktai*:

80 kg B, kuriuose yra =	80 kg A
10 kg C, kuriuose yra =	10 kg A
5 kg D, kuriuose yra =	5 kg A
Iš viso:	<hr/> 95 kg A

a) *Paskirstymo pagrindas, išreikštas kg A:*

B: $80/95 \times 100 \text{ kg} =$	84,21 kg A
C: $10/95 \times 100 \text{ kg} =$	10,53 kg A
D: $5/95 \times 100 \text{ kg} =$	5,26 kg A
Iš viso:	<hr/> 100 kg A

d) *Skola muitinei dėl*:

- 1. 10 kg B
- 2. 5 kg D

A. NETAIKOMAS KODEKSO 122 STRAIPSNIS

Importuotų prekių kiekis, atitinkantis B kiekį, dėl kurio atsirado skola muitinei:

a) Paskirstymo pagrindas, išreikštas kg A:

$$B: \frac{1\ 600}{1\ 745} \times 100 \text{ kg} = 91,69 \text{ kg A}$$

$$C: \frac{120}{1\ 745} \times 100 \text{ kg} = 6,88 \text{ kg A}$$

$$D: \frac{25}{1\ 745} \times 100 \text{ kg} = \frac{1,43 \text{ kg A}}{\underline{\hspace{1cm}}}$$

$$\text{Iš viso:} \quad 100 \text{ kg A}$$

d) Skola muitinei dėl:

1. 10 kg B

2. 5 kg D

A. NETAIKOMAS KODEKSO 122 STRAIPSNIS

Importuotų prekių kiekis, atitinkantis B kiekį, dėl kurio atsirado skola muitinei:

$$10/80 \times 91,69 \text{ kg} = 11,46 \text{ kg A}$$

B. TAIKOMAS KODEKSO 122 STRAIPSNIS

D yra 122 straipsnio sąrašė

i) *Importuotų prekių kiekis, atitinkantis B kiekį, dėl kurio atsirado skola muitinei:*

$$10/80 \times 91,69 \text{ kg} = 11,46 \text{ kg A}$$

ii) *D dalis, apmokestinama pagal 121/121 straipsnius*

Pagal 122 straipsnio 1 dalies a punkto pirmąją įtrauką, konkretūs produktai D taikytini muitai gali būti taikomi tik tai produkto daliai, kuri „proporcingai atitinka eksportuotąją kitų kompensacinių produktų dalį“, t.y. tiems, kurie neįtraukti į sąrašą.

- Kompensacinių produktų eksportuotos dalies vertė:

$$B: 70 \times 20 \text{ eku} = 1\ 400 \text{ euro}$$

$$C: 10 \times 12 \text{ eku} = \frac{120 \text{ euro}}{\underline{\hspace{1cm}}}$$

$$\text{Iš viso:} \quad 1\ 520 \text{ euro}$$

- Eksportuota dalis:

$$[1\ 520 / (1\ 745 - 25)] \times 100\% = 88,37\%$$

- Apmokestinama pagal 122 straipsnį:

$$88,37\% \times 5 \text{ kg} = 4,42 \text{ kg D}$$

- Apmokestinama pagal 121 straipsnį:

$$5 \text{ kg} - 4,42 \text{ kg} = 0,58 \text{ kg D} = 0,58 \times \frac{1,43}{5} = 0,17 \text{ kg A}$$

iii) *Iš viso apmokestinama:*

122 straipsnis: 4,42 kg D

121 straipsnis: 0,17 kg A + 11,46 kg A = 11,63 kg A

1.5. Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo ypatumai

Laikino išvežimo perdirbti procedūra – muitinės procedūra, kurią taikant EB prekės gali būti išvežtos iš Bendrijos muitų teritorijos ir atlikus jų perdirbimo ar remonto operacijas, gauti produktai grąžinami atgal ir išleidžiami į laisvą apyvartą visai ar iš dalies jų neapmokestinant importo muitais. Laikiniai išvežamoms prekėms taikomos prekybos politikos priemonės ir visi kiti formalumai, susiję su Bendrijos prekių išvežimu iš Bendrijos muitų teritorijos (TR 145-146 str.).

Leidimai išduodami tik Bendrijoje įsteigtiems asmenims, kurie organizuoja perdirbimo operacijas, jų prašymu. Leidimai išduodami, jei laikinai išvežamas prekes bus galima identifikuoti kompensaciniuose produktuose [7].

Laikinojo išvežimo perdirbti procedūra negali būti taikoma ir leidimas neišduodamas Bendrijos prekėms:

- Kurių išvežimas sąlygoja importo muto grąžinimą arba atsisakymą išieškoti,
- Kurios prieš jas išvežant buvo išleistos į laisvą apyvartą visai neapmokestinant importo muitais dėl jų galutinio vartojimo, kol joms tebetaikomos tokio neapmokestinimo sąlygos,
- kurių išvežimas sąlygoja eksporto grąžinamųjų išmokų mokėjimą (BMK 146 str.)

Leidimo galiojimas – įsigalioja išdavimo dieną arba dieną nurodytą leidime.

Leidimo išdavimas atgaline data – tam tikrais atvejais yra išduodamas ir leidimas įsigalioja ne anksčiau kaip tą dieną, kai buvo pateiktas prašymas.

Formalumo užbaigimo laikotarpis – per kurį kompensaciniai produktai arba nepakeisto pavidalo prekės turi būti reeksportuotos arba įforminti kiti sankcionuoti veiksmai. Šis laikotarpis skaičiuojamas nuo laikino išvežimo perdirbti įforminimo dienos. Esant pagrįstoms priežastims ir pateikus prašymą – jį galima pratęsti [7].

Leidimų taikyti laikinojo išvežimo perdirbti procedūrą išdavimo taisyklės 3 priede [7].

Taikant **standartinę prekių pakeitimo sistemą** leidžiama kompensacinį produktą pakeisti importuojamu produktu ar pakaitos produktu. Šią sistemą muitinė leidžia taikyti kai perdirbimo operaciją sudaro Bendrijos prekių remontas ir jeigu toms prekėms netaikomos bendrosios žemės ūkio politikos priemonės (TR 154-159 str.). Pakaitos

produktai pagal visas technines charakteristikas, prekinę kokybę ir tarifinį klasifikavimą yra tokios prekės kaip ir tos, kurios būtų išvežtos remontuoti. Jeigu išvežtos prekės buvo naudotos – tai pakaitos produktai turi būti naudoti, išskyrus garantinį remontą[4,p.414].

Išankstinis importas: Muitinei leidus – pakaitos produktai gali būti importuoti anksčiau negu bus išvežamos remontuoti prekės. Tuomet turi būti pateikta garantija importo sumos dydžio ir per 2 mėnesius nuo deklaracijos įforminimo prekės turi būti išvežamos remontuoti. Pateikus prašymą, ši laikotarpį gali muitinė pratęsti iki pagrįstai reikalingos trukmės. Išvežant prekes remontuoti eksporto deklaracijoje skaičiuojamas importo maitas nuo įvežtos prekių vertės, nuo brokuotos prekių vertės ir gautą maito sumą reikia sumokėti.

Kompensaciniai produktai visai bus neapmokestinami, jeigu išleidžiami į laisvą apyvartą sekančių asmenų vardu:

- leidimo turėtojo
- kito bendrijoje įsteigto asmens, kuris yra gavęs leidimo turėtojo sutikimą.

Jeigu šių sąlygų nesilaikoma, tada toks visiškas arba dalinis apmokestinimas netaikomas – turi sumokėti mokesčius.

Taikant laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrą, importo maitai ir mokesčiai apskaičiuojami taip:

Iš importo maitų ir mokesčių sumos, mokėtinos už reimportuojamus kompensacinius produktus, atimama importo maitų ir mokesčių suma, kurią reikėtų mokėti pagal tą pačią dieną galiojančias maitų ir mokesčių normas už laikinai išvežtas perdirbti prekes, jeigu jos būtų importuotos į Lietuvos respublikos maitų teritoriją iš šalies, kurioje buvo atliktos perdirbimo operacijos. Atimama maitų ir mokesčių suma apskaičiuojama priklausomai nuo to, kiek laikinai išvežtų prekių sunaudota kompensaciniams produktams pagaminti, neįskaitant nuostolių bei šalutinių kompensacinių produktų (laužo, atliekų, nuopjovų). Laikinai išvežtų perdirbti prekių dalių kompensaciniuose produktuose skaičiavimo metodai pateikti 4 priede.

Reimportuojant prekes, kurios buvo laikinai išvežtos remontuoti, importo maitai ir mokesčiai už reimportuojamus kompensacinius produktus apskaičiuojami nuo muitinės vertės, kurią sudaro remonto ir transporto išlaidos. Jeigu laikinai išvežtos prekės buvo remontuojamos nemokamai, pvz. Pagal gamintojo įsipareigojimą atlikti garantinį remontą, tai jas importuojant, jos atleidžiamos nuo importo maitų ir mokesčių.

2. PREKIŲ IMPORTO IR EKSPORTO ANALIZĖ, TAIKANT LAIKINOJO ĮVEŽIMO IR LAIKINOJO IŠVEŽIMO PERDIRBTI MUITINĖS PROCEDŪRAS

2.1. Importuojamų ir eksportuojamų prekių, kurioms taikoma laikinojo įvežimo ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros, analizė

Lietuvos ekonominės raidos tikslas yra sumažinti atsilikimą nuo labiausiai ekonomiškai pažengusių valstybių (tolimesnėje ateityje visiškai likviduojant atsilikimą). Kad šis tikslas būtų pasiektas, reikia spartesnio nei tų šalių ekonomikos augimo. Paskutinius 20 metų BVP augimas išsivysčiusiose šalyse, imant atskirais dešimtmečiais, buvo toks: ES-oje 1983-1992 m. – 2,6 %, 1993-2002 m. – 2,2 %, JAV – 3,3 %- 3,4 %, Japonijoje – 0,9 iki 3,9 %. Besivystančios šalys plėtojo ūkį sparčiau – atitinkamai 4,7 – 5,4 % kasmet. Vadinasi, jei Lietuvos ūkis augtų 4 % kasmet, tai reikštų ne tiek Lietuvos artėjimą prie ekonomiškai išsivysčiusių valstybių, kiek besivystančių šalių artėjimą prie Lietuvos ekonominio išsivystymo lygio. Tai veikia reikštų Lietuvos ekonominio atsilikimo didėjimą, nei skirtumų mažinimą. Todėl vidutiniai ūkio raidos tempai turi būti didesni nei 6 % per metus. Siekiant šio tikslo – išorės ekonominių santykių politika, prekių importas ir eksportas suvaidins labai svarbų vaidmenį [15,p.100].

Lietuvos eksporto augimo tempai sulėtėjo ir atsiliko nuo importo. Atsilikimą skatino pasaulio ekonomikos nuosmukis. Iki 2001 metų eksportas kasmet didėjo beveik 20 %, o importas 15-16%. 2001 metais eksporto tempai sulėtėjo ir atsiliko nuo importo 10,7% ir 12,4%. Tačiau 2003 metais ankstesnė tendencija atsistatė ir eksporto plėtros tempai (11,3%) vėl buvo didesni už importo tempus, nepaisant vakarų šalių ekonomikos (8,2%) nuosmukio.

1999 – 2003 metais įvyko Lietuvos eksporto perorientavimas nuo NVS į ES rinką. Eksportas į ES šalis padvigubėjo ir sudarė 48,4 %, o į NVS šalis beveik 2 kartus sumažėjo ir sudarė 25 % [15, p.98].

Lietuva 2003 metais buvo orientuota į atvirą ekonomiką. Užsienio prekybos apyvarta tuomet sudarė 95% šalies BVP. Lietuvos prekyba persiorientavo nuo NVS į ES rinką. Eksportas į ES sparčiai didėjo, o per 1999-2003 metus – jis padvigubėjo ir sudarė

48,4%, o į NVS šalis beveik 2 kartus sumažėjo ir sudarė 25%. Taigi, eksportas į ES augo greičiau, negu importas iš ES. Tačiau su ES vis dar išliko neigiamas balansas. 2003 jis sudarė 2,4 mlrd. Lt.

Eksportą skatina ekonominių poveikį turinčios muitinės procedūros. Didžiausią ekonominių poveikį turinčios muitinės procedūros yra laikinasis įvežimas perdirbti ir reeksportas pagamintų (kompensacinių) produktų. 2003 metais laikinai įvežtų perdirbti prekių importuota už 4,185 mlrd. Lt kas sudaro 13,8 % visos importo apimties, o reeksportuota kompensacinių produktų atitinkamai už 5,559 mlrd. Lt, o tai sudarė net 25,1% visos Lietuvos eksporto apimties (žiūr. 2 ir 3 lenteles).

2 lentelė

Eksporto muitinės procedūrų struktūra ir pokyčiai 2000-2005 metais

Eksporto procedūros	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%
Bendrasis eksportas	15,237	100	18,332	100	202,29	100	22,145	100	18,871	100	15,087	100
Negražinamas Eksportas	10,432	68,5	12,968	70,7	13,681	67,4	15,503	70,0	12,456	66	11,028	73
Laikinis išvežimas perdirbti	0,184	1,2	0,202	1,1	0,146	0,7	0,179	0,8	0,107	0,6	0,067	0,4
Reeksportas	3,565	23,4	3,932	21,5	5,270	26,0	5,559	25,1	2,384	12,6	0,746	4,9
Eksportas po sandėliavimo	1,044	6,8	1,214	6,4	1,173	5,8	0,882	4,0	-	-	-	-
Kitos	0,010	0,1	0,014	0,1	0,019	0,1	0,020	0,1		0,1		0,1

Bendroje Lietuvos prekybos sistemoje reeksportas sudaro didžiausią eksporto dalį. 1998 – 2003 metais reeksportas sudarė didžiausią dalį bendros Lietuvos prekybos – 21,5 % iki 26%. Tačiau 2003 – 2005 metais reeksporto vertė stipriai sumažėjo dėka sumažėjusios laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros apimčių. Sumažėjus laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrai nuo 13,8 iki 3,2 % visos importo apimties, reeksportas sumažėjo nuo 25,1% iki 4,9%. (2 ir 3 lentelės).

3 lentelė

Importo muitinės procedūrų struktūra ir pokyčiai 2000-2005 metais

Importo procedūros	2000		2001		2002		2003		2004		2005	
	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%
Bendrasis importas	21,826	100	25,413	100	28,562	100	30,269	100	24,483	100	21,720	100
Importas, išleidžiant į laisvą apyvartą	17,443	79,9	20,273	79,8	21,948	76,8	23,767	78,5	16,273	66,5	15,668	72,1
Laikinis įvežimas perdirbti	2,490	11,4	2,867	11,3	4,191	14,7	4,185	13,8	1,656	6,8	0,687	3,2
Reimportas	0,141	0,6	0,174	0,7	0,192	0,7	0,179	0,6	0,095	0,4	0,037	0,2
Importas sandėliavimui	1,549	7,1	1,861	7,3	1,799	9,3	1,747	5,8	5,447	22,2	4,371	20,1
Kitos	0,203	0,9	0,238	0,9	0,432	2,2	0,391	1,3	1,012	4,1	0,957	4,4

Tai paaiškinama tuo, kad atsivėrus laisvai prekybai tarp ES valstybių narių, sumažėjo importas ir eksportas su trečiosiosiomis valstybėmis. 2005 metais Lietuvos eksportas į trečiąsias šalis (Ekstrastatas) sudarė 34,6 % nuo viso Lietuvos eksporto ir 40,7 % viso importo, atitinkamai eksportas į ES valstybes nares (Intrastatas) sudarė 65,4 % viso Lietuvos eksporto, o importas į ES valstybes nares – 59,3 % viso importo [17].

Taikydamos laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrą, įmonės išveža prekes iš Lietuvos ir perdirbusios prekes užsienio šalyse, reimportuoja (sugrąžina) visai ar iš dalies neapmokesdindamos importo muitais ir mokesčiais. Importo muitai mokami tik už išvežtų prekių apdirbimo vertę ir panaudotas apdirbimo procese laisvai cirkuliuojančias medžiagas ir detales.

Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūra nuo 1998 - 2005 metų svyravo gana nežymiai – beveik 1% ribose, o reimportas dar mažiau. Tačiau, nors šios muitinės procedūros sudaro nežymią dalį, Lietuvos ūkio subjektams yra aktualu ir apsimoka taikyti šias procedūras - išvežant mašinas remontuoti ar jų žaliavas apdoroti į tas šalis, kuriose darbo sąnaudos mažesnės negu Lietuvoje.

Laikinojo įvežimo ir išvežimo perdirbti muitinės procedūrų lyginamasis svoris ir kaita bendroje importo ir eksporto apimtyje pateikta 5 pav..

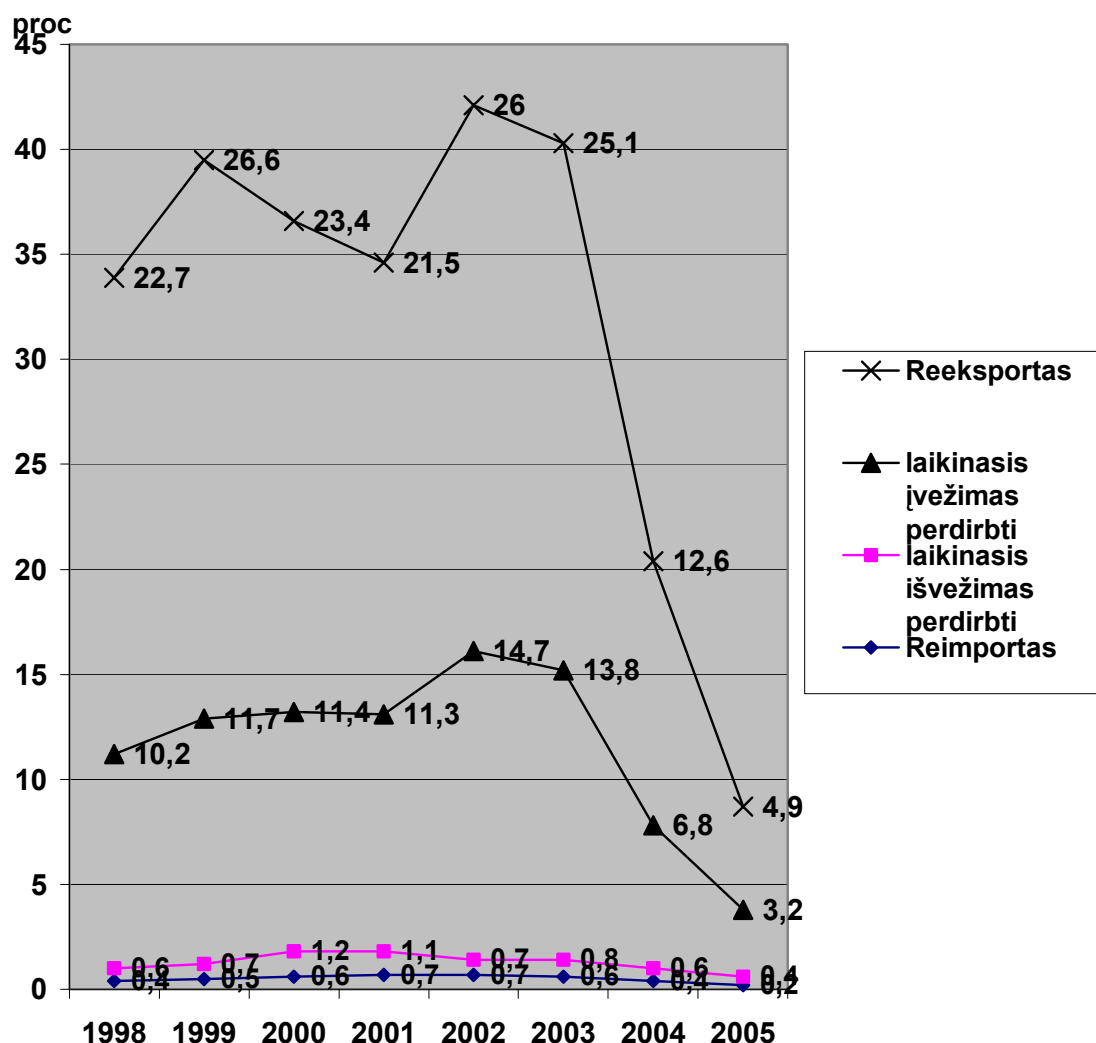
Nuo 1998 metų iki 2003 metų visų muitinės procedūrų procentinė išraiška beveik nekito. Didžiausią dalį sudarančios muitinės procedūros, laikinasis įvežimas perdirbti ir reeksportas iki 2003 metų santykis svyravo 25% ribose. Dalis laikinojo įvežimo perdirbti bendrame importe 1998 – 2003 metais svyravo 10-14% ribose, o reeksportas – 21-27% ribose (žiūr. 5 pav.).

Ekonominių poveikį turinčios muitinės procedūros – Laikinasis įvežimas perdirbti ir reeksportas, sudarančios didesnę procentinę dalį negu laikinasis išvežimas perdirbti ir reimportas. Nuo 1998 metų iki 2003 metų šių procedūrų procentinė išraiška beveik nekito. Iki 2003 metų laikinojo įvežimo perdirbti ir reeksporto procedūrų santykis svyravo 25% ribose. Dalis laikinojo įvežimo perdirbti bendrame importe 1998 – 2003 metais svyravo 10 - 14 % ribose, o reeksportas – 21-27% ribose (žiūr. 5 pav.).

2005 m. žymiai sumažėjo – laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūra sudarė 0,687 mlrd.Lt, sumažėjo lyginant su 2003 metais ir tai sudarė 16,4% 2003 metų vertės. Reeksporto procedūra sudarė 0,747 mlrd.Lt, sumažėjo ir sudarė 13,4% 2003 metų vertės(žiūr. 5 pav.).

5 pav. Laikinojo įvežimo ir išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo kaita 1998-2005 metais

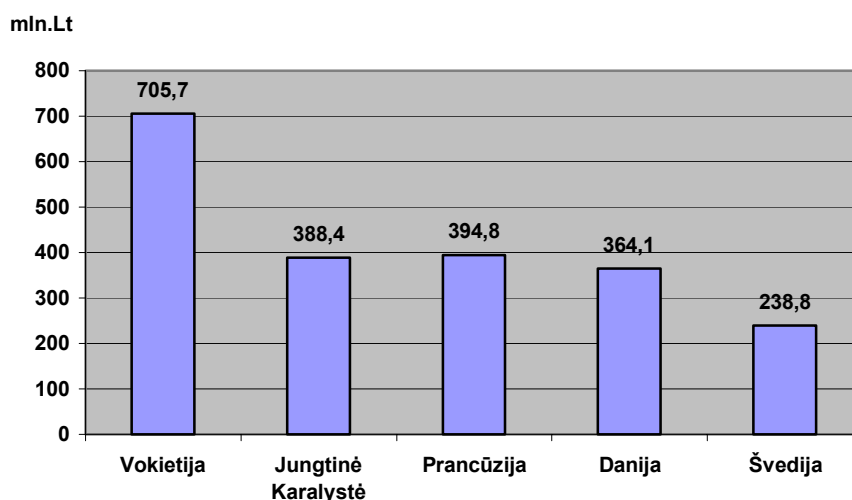

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

Pagal laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros 2005 m. buvo išvežta prekių už 0,074 mlrd.Lt, tai sudarė labai mažą dalį 0,4 % bendros eksporto apimties ir sudarė 41,2% 2003 metų vertės. Reimportas 2005 metais sudarė 0,041 mlrd.Lt, kas sudarė 0,2% bendros importo apimties ir tai sudarė 22,9 % 2003 metų vertės [17].

Didžiausią laikinai įvežtų perdirbti prekių vertę 2003 metais sudarė iš ES-15 valstybių narių: iš Vokietijos sudarė 705,7 mln.Lt (16,8 %), iš Jungtinės Karalystės – 388,4mln.Lt(9,3 %), iš Prancūzijos 394,8 mln Lt (9,4 %),iš Danijos 364,1mln.Lt(8,7%) iš Švedijos 238,8 mln.Lt (5,7%)(žiūr. 6 pav.).

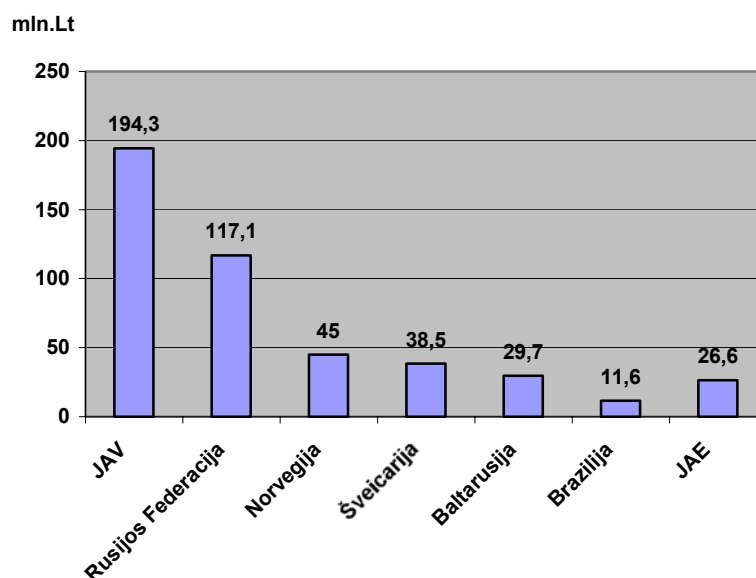
6 pav. laikinasis įvežimo perdirbti apimtis pagal šalis mln.Lt 2003m.

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

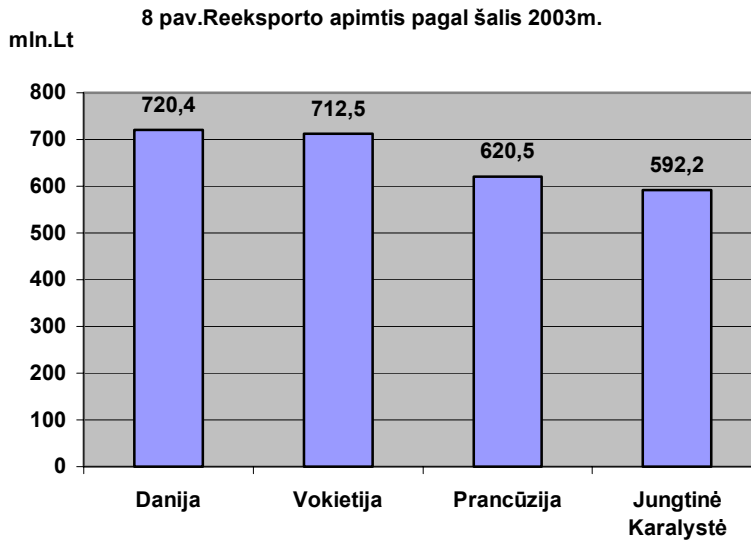
Tačiau 2005 metais, taikant laikinai įvežtų perdirbti prekių muitinės procedūrą, iš esmės pasikeitė Lietuvos prekybos partneriai. Daugiausia į Lietuvą laikinajam įvežimui perdirbti importuota iš: JAV už 194,3 mln.Lt, iš Rusijos Federacijos už 117,1 mln.Lt, iš Norvegijos už 45 mln.Lt, iš Šveicarijos už 38,5 mln.Lt, iš Baltarusijos už 29,7 mln.Lt (sudaro 4,3%), iš Brazilijos -11,6 mln.Lt (1,7%), iš JAE – 26,6 mln.Lt. (žiū. 7 pav.). Šalių geografija, iš kurių importuotos prekės laikinajam perdirbimui labai plati. Lietuva importuoja perdirbimui ir iš tokių šalių, kaip JAE, Bahamų, Belizo, Kanados ir kt.

7 pav. laikinojo įvežimo perdirbti prekių apimtis pagal šalis mln.Lt 2005m.

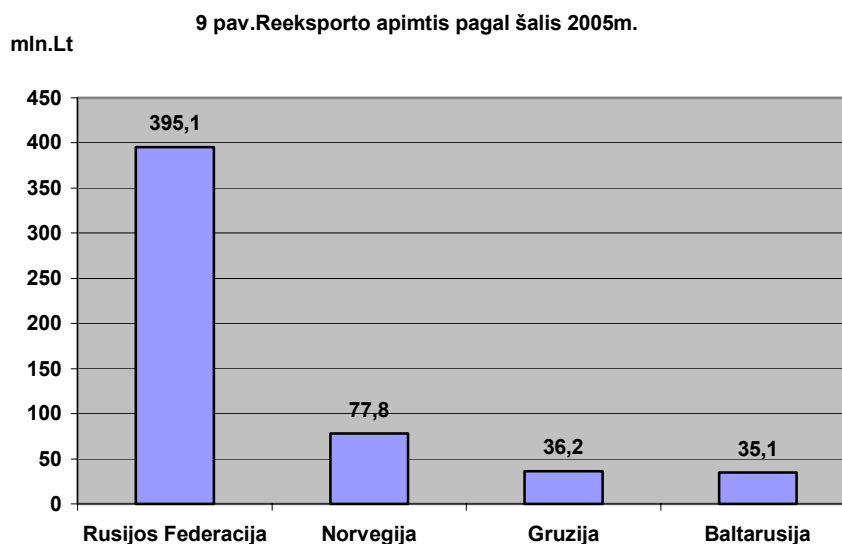
Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

Daugiausia 2003 m. reeksportuota kompensacinių produktų po perdirbimo į Daniją už 720,4 mln.Lt (13%), į Vokietiją 712,5 mln.Lt (12,8 %), į Prancūziją 620,5 mln.Lt (11,2 %), į Jungtinę Karalystę 592,2 mln.Lt (10,6 %).(žiū. 8 pav.).

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

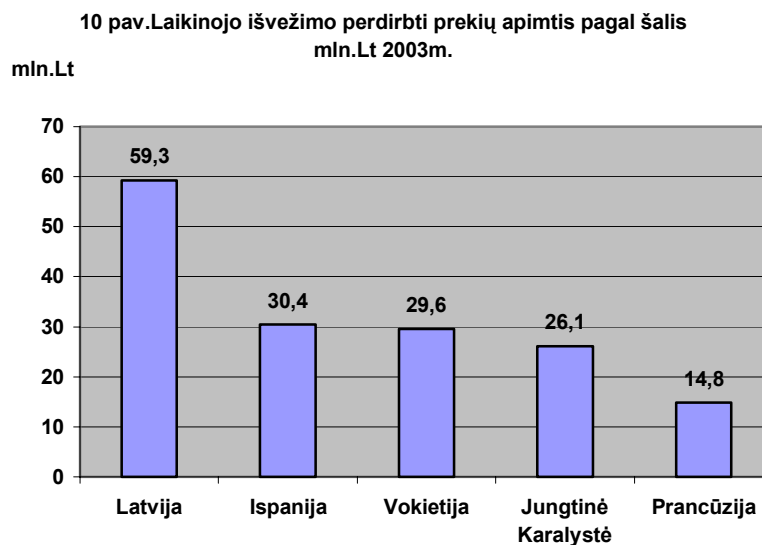
2005 metais šalys, į kurias buvo reeksportuojamos prekės, pasikeitė. Didžiausia reeksportuojamų prekių apimtis po laikinojo įvežimo perdirbti buvo : į Rusijos Federaciją – 395,1 mln.Lt (53,9 %), į Norvegiją – 77,8 mln.Lt (10%), į Gruziją – 36,2 mln.Lt (5%) ir į Baltarusiją – 35,1 mln.Lt (5%).(žiūr. 9 pav.).

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas po įstojimo į ES sumažėjo nuo 179 mln.Lt (2003 metais) iki 67 mln.Lt (2005 metais) ir jos sumažėjimo lygis, palyginti su laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros apimtimi, buvo mažesnis.

Per palyginamąjį laikotarpį pasikeitė ir prekybos partneriai. 2003 m. Didžiausia prekių dalis, taikant laikinojo išvežimo muitinės procedūrą, buvo išvežta į Latviją – 59,3 mln.Lt (31%), į Ispaniją – 30,4 mln.Lt (16%), į Vokietiją – 29,6 mln.Lt (15%), į Jungtinę Karalystę – 26,1 mln.Lt (14%) ir į Prancūziją – 14,8 mln.Lt (8%). (žiūr. 10 pav.).

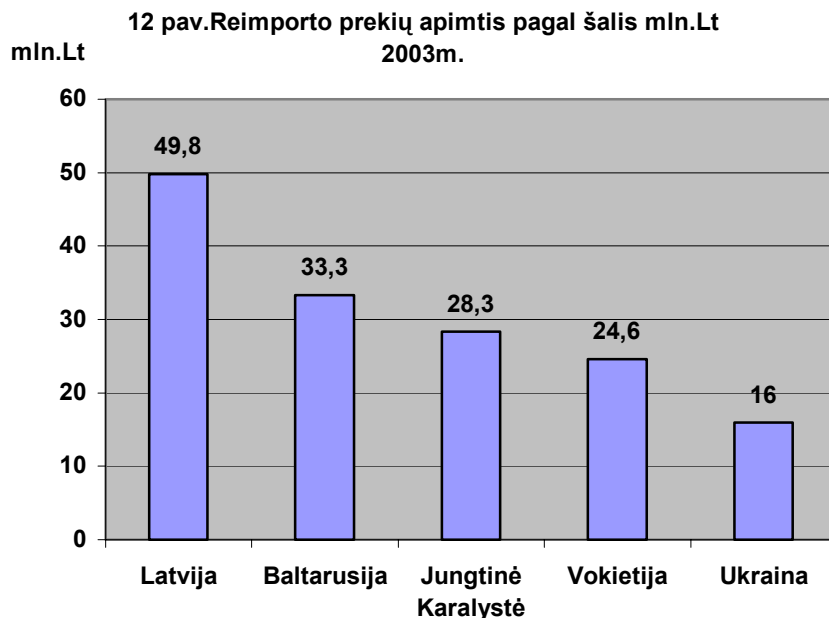

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

2005 metais didelė dalis laikinai perdirbti prekių buvo išvežta į Baltarusiją 33,3 mln.Lt (50%), Ukrainą 16,0 mln.Lt (24%), Meksiką – 8,3 mln.Lt (12%). (žiūr. 11 pav.).

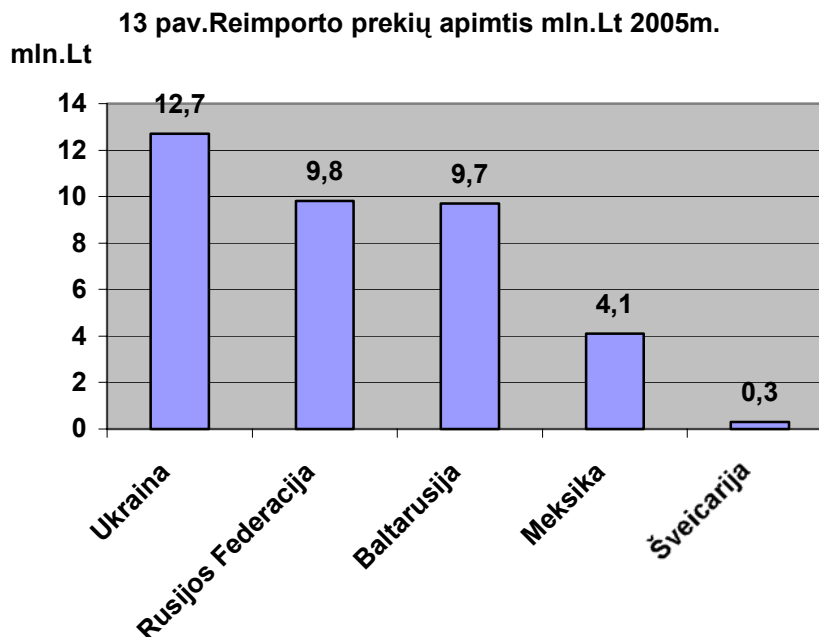

Reimportuota prekių po laikinojo išvežimo perdirbti už 179 mln Lt 2003 m. ir už 37 mln.Lt 2005 m. 2003 m. daugiausia reimportuota prekių po laikinojo išvežimo perdirbti iš Latvijos 49,8 mln.Lt, Baltarusijos 33,3 mln.Lt (18,6 %), Jungtinės Karalystės 28,3 mln.Lt, iš Vokietijos 24,6 mln.Lt, iš Ukrainos - 16,0 mln. Lt (8,9 %). (žiūr. 12 pav.).

Paveikslas sudarytas remiantis Muitinės informacinių sistemų duomenimis

2005 m. daugiausia iš Ukrainos 12,7 mln.Lt, iš Rusijos Federacijos 9,8 mln.Lt (2,6 %) ,iš Baltarusijos 9,7 mln.Lt (2,7 %), iš Meksikos 4,1 mln.Lt, iš Šveicarijos 0,3 mln.Lt.(žiūr.13 pav.).

2.2. Importo laikinajam įvežimui ir eksporto laikinajam išvežimui perdirbti muitinės procedūrų taikymo pokyčių analizė

Po įstojimo į ES, pasikeitė Lietuvos su užsienio šalimis prekybos režimai. Prekiaujant su trečiosiomis šalimis – Lietuva taiko Europos Komisijos muitų tarifus, lengvatinius susitarimus ir vienodas muitines procedūras.

Tarptautinės prekybos apskaitai yra taikomos dvi statistinės sistemos:

“Intrastatas“ - vykstant prekybai tarp ES valstybių narių. Ši sistema paremta prekybos tarp ES valstybių narių duomenų surinkimu tiesiogiai iš prekybos subjektų. “Ekstrastatas” – valstybių narių prekybai su trečiosiosiomis šalimis - ne ES valstybės narėmis. Ši sistema remiasi duomenimis gautais taikant muitinės procedūras, kurie fiksuojami muitinės deklaracijoje - Bendrajame administraciniame dokumente (BAD) ir toliau apdorojami statistikos tikslams[15,p.89].

2005 metais Lietuvos eksportas į trečiąsias šalis (Ekstrastatas) sudarė 34,6 % nuo viso Lietuvos eksporto ir 40,7 % viso importo, atitinkamai eksportas (ivežimas) į ES valstybes nares (Intrastatas) sudarė 65,4 %, o importas –59,3 % (žiūr. 4 lentelėje).

2005 metais bendrą importo ir eksporto padidėjimą galima paaiškinti tuo, kad visi prekybos apribojimai jau buvo panaikinti anksčiau pagal laisvos prekybos sutartis. Tam tikro efekto galima buvo tikėtis pirmaisiais metais, jei dėl lankstumo ir rinkų artumo gamyba iš ES-15 būtų buvusi perkeliama į Lietuvą. Tačiau taip neįvyko ir gamyba iš ES buvo perkelta į trečiąsias šalis (Ukrainą, Viduržemio jūros valstybes), kur darbo jėga gerokai pigesnė, nei Lietuvoje.

2005 m. laikotarpyje bendro prekių eksporto plėtra buvo spartesnė nei importo: į ES ir ELPA valstybių rinkas buvo eksportuota didžiausia prekių dalis – 68 % viso Lietuvos eksporto.

2005 m. importuojamų prekių vertė į Lietuvą iš ES – 24 šalių narių sudarė 59,3 %, o importuojamų prekių vertė iš trečiųjų šalių – sudarė 40,7%. Tuo tarpu Lietuvos eksportas į ES šalių sudarė 65,4 %, o į trečiųjų šalių – 34,6 %.(žiūr. 4 lenetelę).

4 lentelė

Lietuvos eksportas ir importas bendroje prekybos sistemoje, 2005 m.

	Eksportas		Importas	
	mln.Lt	%	mln.Lt	%
Bendra užsienio prekyba	32,767	100	43,151	100
“Intrastatas” prekyba tarp ES šalių	21,419	65,4	25,586	59,3
“Ekstrastatas” prekyba tarp trečiųjų šalių	11,347	34,6	17,569	40,7

Bendra importo vertė (“Ekstrastatas”) 2005 m. lyginant su 2003 m. sumažėjo ir sudarė 58 % 2003 m. apimties (žiūr. 5 lentelę).

5 lentelė

Importo ir eksporto pagal taikytas muitinės procedūras pokyčiai 2003-2005 m

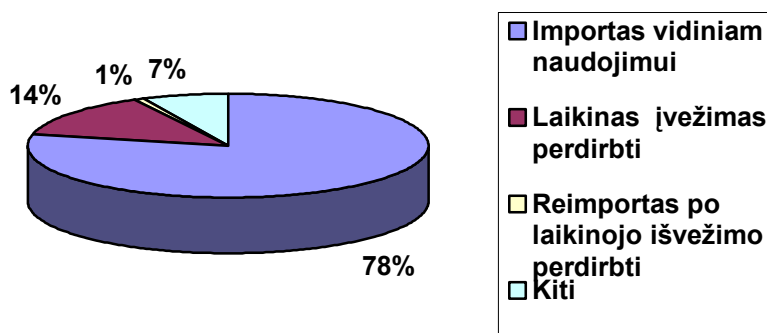
Eksporto , importo procedūros	2003		2005		
	mlrd. Lt	%	mlrd. Lt	%	% 2003m vertės
Eksportas (Ekstrastatas)	22,145	100	11,348	100	51.2
Negražinamasis eksportas	15,503	70.0	10,440	81	67.3
Laikinasis išvežimas perdirbti	0,179	1	0,074	6	41.2
Reeksportas po laikinojo įvežimo perdirbti	5,560	25	0,747	6	13.4
Kiti	0,904	4	0,87	7	96,2
Importas (Ekstrastatas)	30,269	100	17,570	100	58.0
Importas vidiniam naudojimui	23,767	78	15,696	89	66.0
Laikinas įvežimas perdirbti	4,185	14	0,688	4	16.4
Reimportas po laikinojo išvežimo perdirbti	0,179	1	0,041	0	22.9
Kiti	2,138	7	1,145	7	53,5

Prekių importas taikant laikinojo įvežimo muitinės procedūrą 2003 metais apimtis sudarė 4,185 mln Lt , t.y. 14 proc. visos importo apimties. Reimportuota prekių po laikinai išvežtų perdirbti prekių muitinės procedūros už 0,179 mln Lt , tai sudaro mažiau nei 1 proc. viso importo apimties (žiūr. 5 lentelę ir 14 pav.).

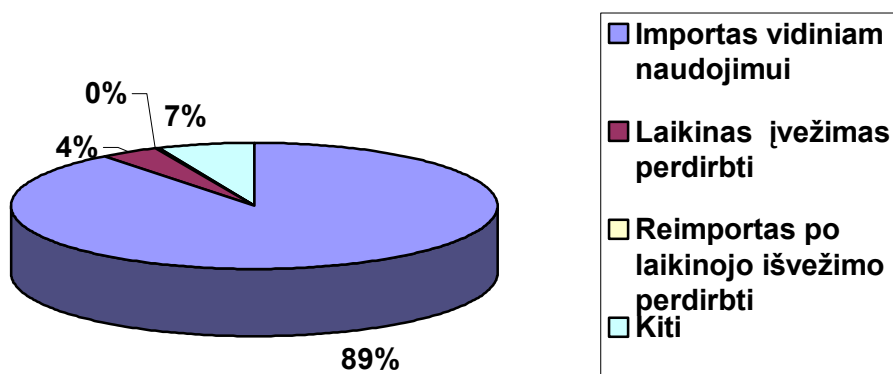
Prekių importas taikant laikinojo įvežimo muitinės procedūrą 2005 metais apimtis sudarė 688 mln Lt , t.y. 4 proc. visos importo apimties . Reimportuota prekių po laikinai išvežtų perdirbti prekių muitinės procedūros už 41 mln Lt , tai sudaro mažiau nei 0,5 proc. viso importo apimties (žiūr. 5 lentelę ir 15 pav.).

Jeigu laikinojo įvežimo perdirbti dalis bendrame importe 2003 m. sudarė 14 proc., tai 2005 m. ji sumažėjo iki 4 proc. bendro importo iš trečiųjų šalių.

14 pav. Importo muitinės procedūrų taikymo struktūra Lietuvoje, 2003 metai

15 pav. Importo muitinės procedūros Lietuvoje, 2005m.

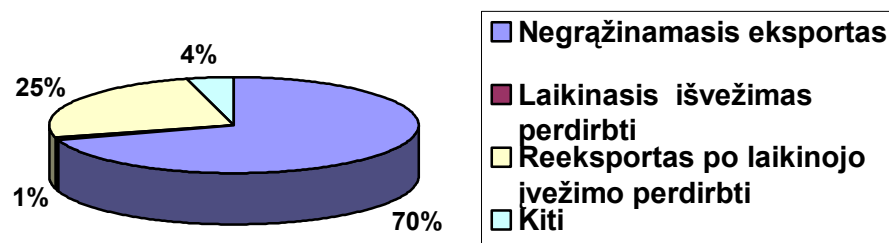

Reikia pažymėti, kad reeksportuotų prekių po laikinojo įvežimo perdirbti apimtis 2003 m. sudarė 5,560 mlrd Lt ir 1,375 mlrd, t.y. 24,7 % viršijo laikinai įvežtų perdirbti prekių apimtį (4,185 mln. Lt). Tai teiškia, kad laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas buvo efektyvus, sukurta pridėtinė vertė sudarė 24,7 %.(žiūr. 16 pav.)

2005 metais laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūra žymiai sumažėjo iki 0,687 mln.Lt, lyginant su 2003 metais (4,185 mln Lt) ir sudaro tik 16.4% 2003 metų apimties. Reeksportas atitinkamai 2005 buvo 0,747 mln.Lt, 2003 m-5,559 mln.Lt ir tai sudarė tik 13.4% 2003 m. apimties. Šių muitinės procedūrų apimtis 2005 m. palyginti su 2003 m. sumažėjo daugiau kaip 6 kartus. 2005 m. reeksportas sudarė 6% bendro eksporto(žiūr. 17 pav.).

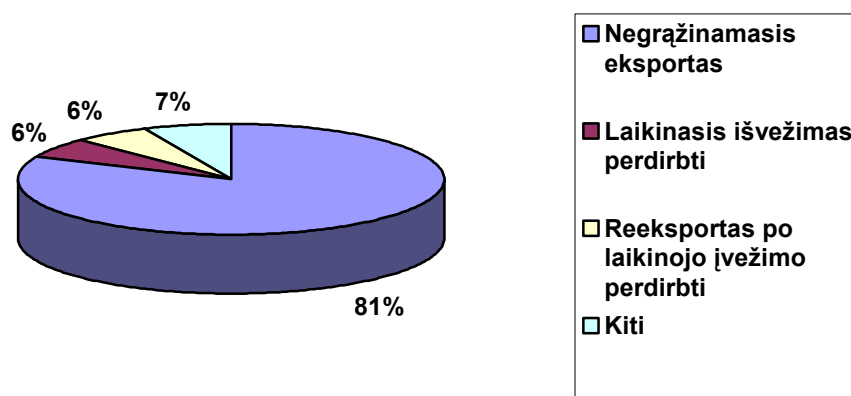

16 pav. Eksporto muitinės procedūrų taikymo struktūra Lietuvoje 2003m.

Šią situaciją sąlygojo tai, kad iki įstojimo į ES daugiau kaip 70 proc. laikinai įvežamos perdirbti prekės buvo importuojamos iš ES-15 valstybių narių. Kadangi laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūra taikoma ne Bendrijos prekėms, tai įstojus Lietuvai į ES minėta procedūra Bendrijos prekėms netaikoma.

17 pav. Eksporto muitinės procedūros Lietuvoje, 2005m.

Importas laikinajam įvežimui perdirbti 2005 m. lyginant su 2003 m. žymiai padidėjo iš JAV, Šveicarijos, Baltarusijos ir Kinijos. Importas laikinajam įvežimui perdirbti iš JAV 2003 m. sudarė 98,1 mln.Lt, o 2005 m. – sudarė 194,4 mln.Lt, padidėjo 98,2 %.

Eksportas laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros 2003 metais sudarė 179 mln.Lt, tai 2005 m –74 mln.Lt, o tai sudarė 41,3 % 2003 metų apimties.

Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūra tarp kai kurių šalių padidėjo gana ženkliai. Eksportas laikinajam išvežimui perdirbti į Baltarusiją padidėjo nuo 3,5 mln.Lt 2003 metais iki 33,3 mln.Lt 2005 m, į Ukrainą atitinkamai nuo 1,37 mln.Lt iki 16 mln.Lt, į Meksiką – nuo 3 mln.Lt – iki 8,3 mln.Lt. Tai paaiškinama naujomis užsienio prekybos tendencijomis – eksportui laikinojo išvežimo perdirbti į šalis, kurių gamyba ir prekybos kaina yra mažesnė. Ši veikla, Lietuvos prekiautojams padeda sumažinti gamybos kainas ir skatina eksportą į trečiasias šalis.

Analizuojant pagal prekių skyrius (grupes) – 2003 m. ir 2005 m. didžiausią Lietuvos importo laikinajam įvežimui perdirbti ir reeksporto dalį sudarė transporto priemonės ir įrenginiai (XVII), mašinos ir elektros įrenginiai (XVI), tekstilės medžiagos ir dirbiniai(XI), mineraliniai produktai (V) bei maisto pramonė(IV)(6 lentelė).

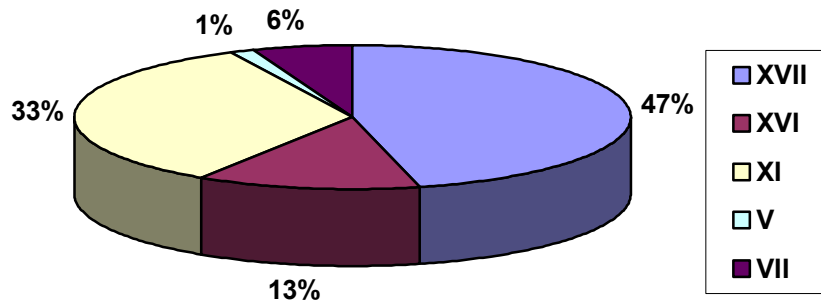
6 lentelė

Lyginamoji analizė laikinojo įvežimo muitinių procedūrų taikymo pagal prekių grupes 2003 m. ir 2005 m.

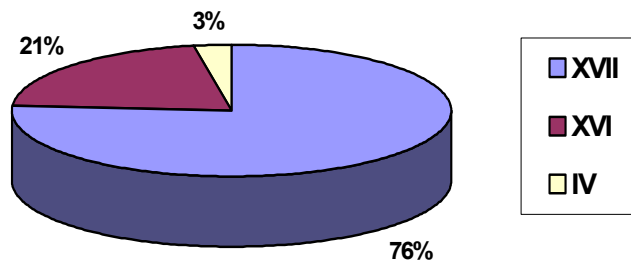
HS dalis ir skyrius	2003		2005	
	Importas laikinajam įvežimui perdirbti mlrd.Lt	Reeksportas mlrd.Lt	Importas laikinajam įvežimui perdirbti mlrd.Lt	Reeksportas mlrd.Lt
1	2	3	5	6
XVII	1,727	2,023	0,446	0,389
XVI	0,488	0,656	0,124	0,19
XI	1,251	1,914	-	0,018
V	0,053	0,157	-	-
IV	-	-	0,017	0,019
VII	0,217	0,211	-	-

Laikinojo prekių įvežimo perdirbti struktūra ir jos pokyčiai 2003 ir 2005 metais pateikta 18 pav. ir 19 pav..

18 pav. Laikinasis įvežimas perdirbti pagal prekių grupes 2003 m.

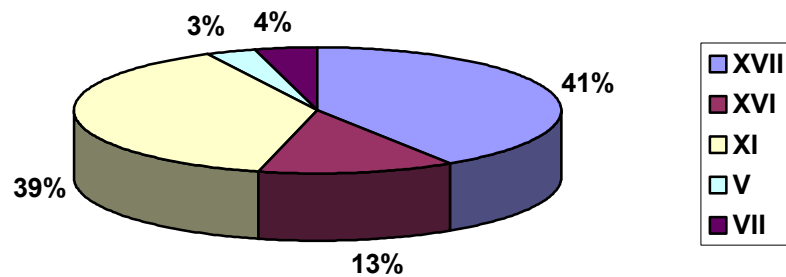

19 pav. Laikinasis įvežimas perdirbti pagal prekių grupes, 2005m.

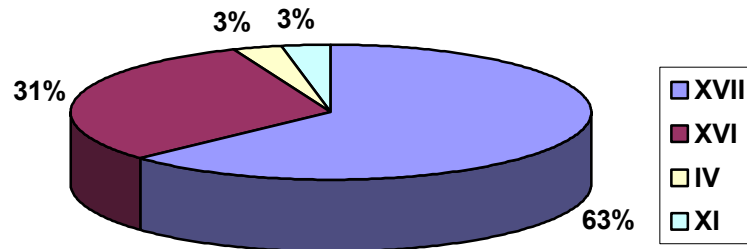

Reeksporto struktūra ir jos pokyčiai 2003 ir 2005 metais pateikta 20 ir 21 pav..

20 pav. Reeksportas pagal prekių grupes 2003 m.

21 pav. Reeksportas pagal prekių grupes 2005 m.

2003 m. laikinajam įvežimui perdirbti transporto priemonės ir įrenginiai (KN XVII skyrius) Lietuvoje importuota už 1,727 mlrd.Lt , reeksportuota - 2,023 mlrd. Lt. Importas laikinajam įvežimui perdirbti 2005 m sudarė 446 mln Lt ir palyginti su 2003 m. sumažėjo 3,8 karto, o reeksportas atitinkamai sumažėjo 5,2 kartus – nuo 2,023 mlrd.Lt. iki 389 mln.Lt. Tokio didelio laikinojo įvežimo perdirbti apimties 2005 m. sumažėjimas paaiškinamas tuo, kad automobilių importas iš ES–15 sudarė iki 95 proc. viso automobilių importo apimties.

Kita prekių grupė, kuri patyrė didelius pokyčius yra tekstilės medžiagos ir dirbiniai (XI KN skyrius).

2.3. Laikinojo įvežimo ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo lyginamoji analizė tarp Baltijos šalių

Baltijos valstybių rinkos tapo daug patrauklesnės ir prieinamesnės užsienio gamintojams , kai tarp ES-15 ir Baltijos valstybių ir tarp Baltijos valstybių buvo sudaryta Laisvos prekybos sutartys. Šių valstybių panaši istorija, gamtinės sąlygos nulėmė rinkos struktūros panašumus.

Paanalizuosime laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymą Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje 2003 metais.. Didžiausia prekių importo apimtis laikinojo įvežimo

perdirbti muitinės procedūrai taikyti buvo Lietuvoje. Lietuvoje ji sudarė – 4,365 mlrd.Lt , Estijoje – 3,467 mlrd.Lt ir Latvijoje – 1,326 mlrd.Lt.

Reeksportas po laikinojo įvežimo perdirbti iš Lietuvos sudarė 5,559 mlrd. Lt , iš Estijos – 4,105 mlrd. Lt. ir iš Latvijos - 2,172 mlrd. Lt.

Pagal prekių grupes, didžiausią dalį importo laikinajam įvežimui perdirbti Lietuvoje sudarė KN XVII skyriaus prekės - automobiliai, lėktuvai, laivai ir bendri transporto įrengimai 1,726 mlrd. Lt, reeksportas – 2,023 mlrd.Lt; tekstilės dirbiniais (KN XI skyrius)- laikinasis įvežimas perdirbti sudarė 1,250 mln.Lt, o reeksportas 1,913 mln.Lt ir mašinos ir mechaniniai įrenginiai (XVI) atitinkamai laikinajam įvežimui perdirbti sudarė 0,487mln.Lt, o reeksportas – 0,656 mln.Lt.

Latvijoje didžiausią laikinojo įvežimo perdirbti dalį sudarė tekstilės ir metalų gaminiai. Laikinajam perdirbimui tekstilės gaminių importuojama buvo už 0,487 mlrd.Lt, o reeksportuojama už 0,815 mlrd.Lt, atitinkamai metalo gaminių importuota už 0,311 mlrd.Lt, o reeksportuota – 0,815 mlrd.Lt.

Estijoje didžiausią laikinojo įvežimo perdirbti dalį sudarė šios prekių grupės – automobilių, lėktuvų, laivų perdirbimo pramonė ir tekstilės pramonė. Laikinajam įvežimui perdirbti prekių klasifikuojamų KN XVI skyriuje mašinos ir mechaniniai importas sudarė 2,085 mlrd.Lt, reeksportuota už 2,434 mlrd.Lt., tekstilės gaminių importas laikinajam perdirbimui atitinkamai sudarė 0,432 mlrd.Lt, o reeksportas –0,597 mlrd.Lt.

Laikiniai įvežtas perdirbti prekes po perdirbimo ir apdorojimo pagaminus taip vadinamus kompensacinius produktus, jie turi būti reeksportuoti. Todėl kompensacinių produktų reeksporto apimties ir laikino įvežimo perdirbti importo apimties skirtumas parodo sukurtą pridėtinę vertę, įmonėje, šalyje, kurioje vyko laikiniai įvežtų prekių apdirbimas ar apdorojimas.. Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumui apibūdinti panaudosime laikinąjį įvežimą perdirbti efektyvumo koeficientą K_{ip} .

$$K_{ip} = E_{ap} / I_{ip}, \text{ kur}$$

E_{ap} yra eksportuotų prekių vertė po laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros

I_{ip} yra importuotų prekių skaičius laikinajam įvežimui perdirbti

Kuo koeficiento K_{ip} .reikšmė yra didesnė, tuo didesnis laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumas.

Jeigu palyginsime bendrą visoms prekėms laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientą (žiūr. 7 lentelę), matome, kad jo didžiausia reikšmė yra Latvijoje–1,64, Lietuvoje –1,27 ir Estijoje –1,18. Tai reiškia, kad taikant

laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą, didžiausia pridėtinė vertė buvo sukurta Latvijos įmonėse.

Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas skiriasi palyginamose šalyse ir pagal prekių grupes. Didžiausia laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficiento reikšmė Lietuvoje buvo prekių, kurios klasifikuojamos KN XI skyriuje - tekstilės dirbiniai -1,53 ir mažiausia – 1,17, laikinai įvežtų perdirbti prekių, kurios klasifikuojamos KN XVII skyriuje - automobiliai, lėktuvai, laivai ir bendri transporto įrenginiai. Nors šios skyriaus laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficiento reikšmė yra mažiausia, tačiau šio skyriaus importo apimtis 1,726 mlrd. Lt ir ir reeksporto – 2,023 mlrd .Lt , kas atitinkamai sudaro 39,6 % ir 36,4 % bendroje laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros apimtyje(žiūr. 7 lentelę).

Didžiausia laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficiento reikšmė Latvijoje buvo prekių, kurios klasifikuojamos KN XI skyriuje - tekstilės dirbiniai -1,38 ir mažiausia – 1,21, laikinai įvežtų perdirbti prekių, kurios klasifikuojamos KN XVI skyriuje.

Didžiausia laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficiento reikšmė Estijoje buvo prekių, kurios klasifikuojamos KN XV skyriuje - metalų gaminiai -1,88 ir mažiausia – 1,2, laikinai įvežtų perdirbti prekių, kurios klasifikuojamos KN XVI skyriuje (žiūr. 7 lentelę).

7 lentelė

Laikinojo įvežimo perdirbti palyginamoji analizė pagal KN skyrius, 2003 m.

KN skyrius	Lietuva			Latvija			Estija		
	Importas laikinajam įvežimui perdirbti mln.Lt	Eksportas po laikinojo įvežimo mln.Lt	3/2	Importas laikinajam įvežimui perdirbti Mln Lt	Eksportas po laikinojo įvežimo mln.Lt	6/5	Importas laikinajam įvežimui perdirbti mln.Lt	Eksportas po laikinojo įvežimo mln.Lt	9/8
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bendras	4,364	5,559	1.27	1,326	2,172	1.64	3,467	4,105	1.18
XI	1,250	1,913	1.53	0,487	0,815	1.68	0,432	0,597	1.38
XV				0,311	0,584	1.88	0,286	0,356	1.24
XVI	0,487	0,656	1.35	0,128	0,155	1.21	2,085	2,434	1.17
XVII	1,726	2,023	1.17						

Apibendrinant tyrimo rezultatų duomenis galima daryti išvadą, kad Lietuvoje ir Latvijoje taikant laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūrą dominuoja prekės

klasifikuojamos KN XI skytyje - tekstilės dirbiniai, kurų importo apimtis 2003 m. Lietuvoje sudarė 28,6 % visų prekių, taikant šią muitinės procedūrą, apimties, o Latvijoje atitinkamai –36,7 %. Šios prekių grupės laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas yra palyginti aukštas, Latvijoje –1,88 , o Lietuvoje – 1,53. Nors laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas tekstilės gaminiams Estijoje yra pakankamai t.p. aukštas-1,38, tačiau šių prekių importo apimtis 2003 m. Estijoje sudarė tik 13,0 % visų prekių, taikant šią muitinės procedūrą, apimties. Didžiausia laikinojo įvežimo perdirbti dalį Estijoje sudarė prekių klasifikuojamų KN XVI skyriuje mašinos ir mechaniniai įrengimai 2,085 mlrd.Lt, arba 60,1 %, tačiau turinčio palyginti žemą muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientą –1,18 (žiūr. 7 lentelę).

3. LAIKINOJO ĮVEŽIMO PERDIRBTI MUITINĖS PROCEDŪRŲ TAIKymo TENDENCIJOS IR PERSPEKTYVOS

Ankstesnės sąlyginio neapmokestinimo procedūros buvo sujungtos ir suderintos su kitais panašiais muitinės sankcionuotais veiksmais pagal keturias specialias procedūras: tranzito (išorinis tranzitas, vidinis tranzitas); saugojimo (laikinis saugojimas, muitinis sandėliavimas, laisvoji zona); specifinės paskirties (laikinis įvežimas, galutinis naudojimas) ir perdirbimo (laikinojo įvežimo ir laikinojo išvežimo perdirbti procedūra). Šis suderinimas sudarė sąlygas sujungti laikinojo įvežimo perdirbti pagal sąlyginio neapmokestinimo sistemą su muitinės prižiūravimo perdirbimo procedūra ir panaikinti laikinojo įvežimo perdirbti pagal drobeko sistemą, atsižvelgiant į tai, kad reeksporto ketinimas daugiau yra nebūtinasis [5,p.120].

Naujasis bendrijos muitinės kodeksas reglamentuos bendrąsias taisykles ir specialias procedūras taikomas garantijoms, prašymams, leidimams, lygiaverčių prekių naudojimui. Specialios taisyklės atskiroms procedūroms bus taikomos tik esant tinkamai pagrįstoms ekonominėms priežastims.

Procedūros taikymo ekonominės sąlygos turi būti pagrįstos ir patikrintos, kad būtų užtikrinta, jog nebus pakenkta esminiams ES perdirbėjų interesams. Pavyzdžiui, laikinojo įvežimo perdirbti atveju, patikrinimo metu turėtų būti nustatytos:

- a) ekonominės kliūtys ES pagamintų prekių naudojimui, kurių kokybė ir techninės charakteristikos nesiskiria nuo prekių, ketinamų įvežti numatomoms perdirbimo operacijoms;
- b) ES pagamintų ir ketinamų įvežti prekių kainų skirtumai;
- c) sutartiniai įsipareigojimai.

Perdirbimo su muitinės kontrolės atveju, patikrinimo metu turėtų būti nustatyta, ar:

- a) perdirbimas už Europos Sąjungos ribų sukeltų didelių nuostolių ES perdirbėjams;
- b) ar perdirbimas ES teritorijoje yra ekonomiškai neperspektyvus arba neįmanomas dėl techninių priežasčių ar sutartinių įsipareigojimų [4,p.302].

Ne ES pagamintos prekės, kurioms taikoma muitinės procedūra, turinti ekonominių poveikių, gali būti pervežamos į kitą vietą ar kito įgalioto juridinio asmens patalpas, nekeičiant susitarimų visais atvejais, išskyrus laikinąjį importavimą. Pagal šią sąlygą, kiti perdirbėjai dalyvauja importuotų prekių perdirbimo procese. Kita vertus, savininkas privalo užtikrinti dokumentų saugumą ir padėti muitinės kontrolei [4,p.98].

Bus įvestos specifinės nuostatos, susijusios su ne Bendrijos prekių, kurias numatyta išgabenti iš Bendrijos teritorijos, reeksportu, nors šioms prekėms bus taikomos tos pačios taisyklės kaip Bendrijos prekių eksportui, tik vietoj muitinės deklaracijos bus reikalaujama pateikti pranešimą apie reeksportą. Pateikti bendrąją deklaraciją reikės tik tuomet, kai nebus reikalaujama nei muitinės deklaracijos, nei pranešimo apie reeksportą, pvz., perkrovimo ir reeksporto iš laisvosios zonos ir laikinojo saugojimo uostuose bei oro uostuose ir kitais atvejais [5,p.54].

IŠVADOS

1. Ekonominę poveikę turinčios muitinės procedūros yra prekybos liberalizavimo priemonė, nes už laikinai įvežtas prekes naudojimui ar perdirbimui mokėtini muitai ir mokesčiai yra suspenduojami, su sąlyga, kad jos bus išvežtos. Šių muitinės procedūrų taikymas skatina eksportą. Didžiausią ekonominę poveikę turinčios muitinės procedūros yra laikinasis įvežimas perdirbti ir reeksportas pagamintų (kompensacinių) produktų. 2003 metais laikinai įvežtų perdirbti prekių importuota už 4,191 mln.Lt kas sudarė 14,7 proc. visos importo apimties, o reeksportuota kompensacinių produktų atitinkamai už 5,270 mln. Lt, o tai sudarė net 25,1 proc. visos Lietuvos eksporto apimties.
2. Lietuvai įstojus į ES, laikinai įvežtų perdirbti prekių importo dalis bendroje importo apimtyje sumažėjo nuo 14,7 proc. 2003 m iki 3,2 % 2005 m, o reeksportuotų produktų atitinkamai – nuo 25,1 iki 4,9%. Tai paaiškinama tuo, kad pasikeitė Lietuvos prekybos režimai su ES valstybėmis narėmis ir su trečiosiosiomis šalimis. Antra vertus, tai kelia Lietuvos verslininkams naujus aktualius uždavinius-siekiant gamybos ir produktų eksporto plėtros, ieškoti naujų laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbt partnerių.
3. Taikant Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrą, įmonės gali prekes išvežti iš Lietuvos Respublikos muitų teritorijos, jas perdirbti užsienio šalyje ir reimportuoti visai ar iš dalies neapmokestinant importo muitais ir mokesčiais. Importo muitai ir mokesčiai mokami tik už išvežtų prekių apdirbimo vertę ir panaudotas apdirbimo procese laisvai cirkuliuojančias medžiagas, detales ir komponentus. Todėl Laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūros suteikia palankias sąlygas vietos gamintojams, mažina produktų gamybos kaštus ir skatina eksportą į trečiąsias šalis.
4. Darbe atskleista nauja užsienio prekybos tendencija – laikinojo prekių išvežimo perdirbti apimties ženklus padidėjimas į tas šalis, kuriose gamybos kaštai yra mažesni.. Eksportas laikinajam išvežimui perdirbti į Baltarusiją padidėjo nuo 3,5 mln.Lt 2003 metais iki. 33,3 mln.Lt 2005 m, į Ukrainą atitinkamai nuo. 1,37 mln.Lt iki. 16 mln.Lt.

5. Didžiausią 2003 m. ir 2005 m Lietuvos importo laikinajam įvežimui perdirbti ir reeksporto dalį sudarė transporto priemonės ir įrenginiai (KN XVII skyrius), mašinos ir elektros įrenginiai (KN XVI skyrius), tekstilės medžiagos ir dirbiniai (KN XI skyrius), mineraliniai produktai (KN V skyrius). Šių prekių importas perdirbimui ir pagamintų produktų reeksportas, patyrė didžiausius pokyčius Lietuvai įstojus į ES. 2003 m. laikinajam įvežimui perdirbti transporto priemonių ir įrengimų (KN XVII skyrius) į Lietuvą importuota už 1,726 mlrd.Lt, reeksportota - 2,023 mlrd. Lt., o importas laikinajam įvežimui perdirbti 2005 m šių prekių sudarė 446 mln Lt ir palyginti su 2003 m. sumažėjo 3,8 karto, o reeksportas atitinkamai sumažėjo 5,2 kartus – nuo 2,023 mlrd.Lt. iki 389 mln.Lt. Tokio didelio laikinojo įvežimo perdirbti apimties 2005 m. sumažėjimas paaiškinamas tuo, kad automobilių importas iš ES–15 sudarė iki 95 proc. viso automobilių importo apimties.

6.Laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumui apibūdinti panaudojome laikinąjį įvežimą perdirbti efektyvumo koeficientą K_{ip} . $K_{ip} = E_{ap} / I_{ip}$, kur E_{ap} yra eksportuotų prekių vertė po laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros, I_{ip} yra importuotų prekių vertė laikinajam įvežimui perdirbti

7.Atlikus laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo palyginamąją analizę Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje nustatyta, kad taikant minėtą muitinės procedūrą Latvijoje ir Lietuvoje dominuoja prekės klasifikuojamos KN XI skyriuje - tekstilės dirbiniai, kurų importo apimtis 2003 m. Lietuvoje sudarė 28,6 proc. visų prekių, taikant šią muitinės procedūrą, apimties, o Latvijoje atitinkamai –36,7 proc. Šios prekių grupės laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas Latvijoje yra aukščiausias –1,88, o Lietuvoje –1,53.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Tarybos Reglamentas (EEB) 1992 m. spalio 12d. Nr. 2913/92, nustatantis bendrijos muitinės kodeksą
2. Komisijos Reglamentas (EEB) 1993 m. liepos 2d. Nr. 2454/93 išdėstantis Tarybos Reglamento (EEB) 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas
4. Guide to Community customs legislation, M. Lux, Brussel, 2002. P. 620
5. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą. Bruselis. 2005/0246(COD), P. 139
6. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 26d. įsakymas Nr. 1B-403, Leidimų taikyti laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą išdavimo taisyklės, Vilnius
7. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 26d. įsakymas Nr. 1B-404, Leidimų taikyti laikinojo išvežimo perdirbti procedūrą išdavimo taisyklės, Vilnius
8. Europos Bendrijos prisijungimo prie Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencija (Kioto konvencija). Kioto. 2003. P. 384
9. LR Ūkio Ministerija Lietuvos Mokslų Akademinė, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija. Vilnius. 2002.
10. Dėl smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginių kryptų ir smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2002-2004 metų priemonių patvirtinimo, smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginės kryptys, 2002 m. liepos 19 d. Nr. 1175, Vilnius. P. 152
11. LR Ūkio ministerija, LR Ūkio ekonominės ir socialinės būklės 2005 metais apžvalga, Vilnius, 2006, P. 138
12. Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947), baigiamasis dokumentas, išreiškiantis Daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus, ir darbo grupės dėl Lietuvos stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją ataskaita, Žin., 2001. Nr. 46, P. 643
13. Estonia, Latvia, Lithuania Foreign trade. 2003. Riga. 2004. P. 100
14. Radžiukynas J. Prekių importas ir eksportas: muitinės procedūros, verslininkui apie maitus 2. Vilnius. 1998. P. 54
15. Rakauskienė. Užsienio prekybos politika. Eksporto skatinimas. 2004. P. 348

16.Kolyta S.,Masandukaitė A.,Mikšys A.,Verslo Europos Sąjungos bendrojoje rinkoje vadovas//Europos komitetas prie LRV,LR ūkio ministerija,2002.P.240

Statistinė literatūra:

17.Muitinės informacinių sistemų centras, 2003, 2004,2005 duomenys,

18.Statistikos departamento duomenys: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>.

Internetiniai puslapiai:

19.Official Journal of the European Communities, Commission guidelines, Customs procedures with economic impact. Of Commission Regulation (EEC) No.2454/93 laying down provisions for the implementation of Council Regulation (EEC) No.2913/92 establishing the Community Customs Code, 2001/C 269/01.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/Site/en/oj/2001c_26920010924en00010050.pdf

20. Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, LR Vyriausybė 2005 m. lapkričio 22d. nutarimu Nr. 1270, <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/lisabona.php>

21.URM Ekonomikos departamento Tarptautinių ekonominių organizacijų skyriaus duomenys.<http://www.wto.org>

22.Europos Komisija: http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

SANTRAUKA

Tikslas – išanalizuoti laikinojo įvežimo perdirbti ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo pokyčius Lietuvoje įstojus į ES.

Sutrumpintos sąvokos: *Laikinasis įvežimas perdirbti, laikinasis išvežimas perdirbti, kompensaciniai produktai, ekvivalentiškos prekės, reeksportas, reimportas, prekių perdirbimas, efektyvumo koeficientas.*

Magistrinio darbo tema aktuali tuo, kad įstojus Lietuvai į ES, pasikeitė laikinojo įvežimo bei laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų šalys – siuntėjos ir šalys – gavėjos, todėl, siekiama plėtoti prekių eksportą ir didinti vietos gamintojų gamybos pajėgumus. Darbe analizuojama šalių siuntėjų ir gavėjų prekių apimtys pagal KN prekių kodus.

Didžiausią laikinai įvežtų perdirbti prekių vertę 2003 metais sudarė iš ES-15 valstybių narių: iš Vokietijos sudarė 705,7 mln.Lt (16,8 %), iš Jungtinės Karalystės – 388,4 mln.Lt (9,3 %), iš Prancūzijos 394,8 mln Lt (9,4 %), iš Danijos 364,1 mln.Lt (8,7%) iš Švedijos 238,8 mln.Lt (5,7%). 2005 m. daugiausia į Lietuvą laikinajam įvežimui perdirbti importuota iš: JAV už 194,3 mln.Lt, iš Rusijos Federacijos už 117,1 mln.Lt, iš Norvegijos už 45 mln.Lt, iš Šveicarijos už 38,5 mln.Lt, iš Baltarusijos už 29,7 mln Lt (sudaro 4,3 %), iš Brazilijos -11,6 mln.Lt (1,7%), iš JAE – 26,6 mln.Lt.

Įstojus į ES - pasikeitė Lietuvos prekybos režimas ir su ES valstybėmis narėmis, ir su trečiosiosiomis šalimis. Pradėta daugiau skatinti laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūra į trečiąsias šalis. Tai sukėlė Lietuvos verslininkams ieškoti naujų laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti partnerių.

Daugiausia 2003 m. reeksportuota kompensacinių produktų po perdirbimo į Daniją už 720,4 mln.Lt (13%), į Vokietiją 712,5 mln.Lt (12,8 %), į Prancūziją 620,5 mln.Lt (11,2 %), į Jungtinę Karalystę 592,2 mln.Lt (10,6 %). 2005 metais didžiausia reeksportuojamų prekių apimtis buvo į Rusijos Federaciją – 395,1 mln.Lt (53,9 %), į Norvegiją – 77,8 mln.Lt (10%), į Gruziją – 36,2 mln.Lt (5%) ir į Baltarusiją – 35,1 mln.Lt (5%).

Lietuvai įstojus į ES, laikinai įvežtų perdirbti prekių importo dalis bendroje importo apimtyje sumažėjo nuo 14,7 proc. 2003 m iki 3,2 % 2005 m, o reeksportuotų produktų atitinkamai – nuo 25,1 iki 4,9%.

Darbe išnagrinėti teisinio reglamentavimo ypatumai ir išanalizuoti jos taikymo pokyčiai Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Šiam tikslui pasiekti buvo suformuoti šie pagrindiniai uždaviniai:

Apibūdinti laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti muitinės procedūras kaip tarptautinės prekybos liberalizavimo priemonę. Viena iš liberalizavimo priemonių - suteikti gamintojams galimybę pasaulinėje rinkoje pirkti gamybos procese naudojamą žaliavą bei išteklius sumažintais muitų tarifais. Laikiniai įvežtų prekių naudojimui ar perdirbimui mokėtini muitai ir mokesčiai yra suspenduojami, su sąlyga, kad jos bus išvežtos. Šių muitinės procedūrų taikymas skatina eksportą.

Atlikti laikinojo įvežimo perdirbti ir laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrų taikymo, jų pokyčių palyginamąją analizę. Buvo atlikta 1998-2005 metų eksporto ir importo muitinės procedūrų lyginamoji analizė.

Įvertinti laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumą. Kompensacinių (perdirbtų) produktų reeksporto apimtys ir laikinojo įvežimo perdirbti importo apimtys skirtumas parodo sukurtą įmonėje arba šalyje pridėtinę vertę, kurioje vyko laikinai įvežtų prekių perdirbimas ir apdorojimas. Kuo efektyvumo koeficiento vertė didesnė – tuo daugiau perdirbta laikinai įvežtų prekių.

Reeksportuotų prekių po laikinojo įvežimo perdirbti apimtys 2003 m. sudarė 5,560 mlrd Lt ir 1,375 mlrd, t.y. 24,7 proc viršijo laikinai įvežtų perdirbti prekių apimtį (4,185 mln. Lt). Tai teiškia, kad laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas buvo efektyvus, sukurta pridėtinė vertė sudarė 24,7 proc.

2005 metais laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūra žymiai sumažėjo iki 0,687 mln.Lt, lyginant su 2003 metais (4,185 mln Lt) ir sudaro tik 16.4% 2003 metų apimtys. Reeksportas atitinkamai 2005 buvo 0,747 mln.Lt, 2003 m-5,559 mln.Lt ir tai sudarė tik 13.4% 2003 m. apimtys. Šių muitinės procedūrų apimtys 2005 m. palyginti su 2003 m. sumažėjo daugiau kaip 6 kartus.

Magistriniame darbe pateikiama metodika importuotai prekių daliai, įeinančiai į kompensacinius produktus, atsižvelgiant į importuotų prekių kiekį (*Kiekybinio skaičiavimo metodas*) ir į kompensacinių produktų vertę (*vertinio skaičiavimo metodas*). Jų apskaičiavimo pavyzdžiai pagal KR 591-594 straipsnius.

III skyriuje apžvelgtos laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti teisinio reglamentavimo perspektyvos. Siekiant supaprastinti muitinės procedūras, norima apjungti laikinojo įvežimo perdirbti pagal sąlyginio neapmokestinimo sistemą su

muitinės prižiūrimo perdirbimo procedūra ir panaikinti laikinojo įvežimo perdirbti pagal drobeko sistemą, atsižvelgiant į tai, kad reeksporto ketinimas daugiau yra nebūtinasis.

Šiame skyriuje išryškunami panašumai ir tendencijos tarp Baltijos šalių atskiroms prekių grupėms. Dominuoja - tekstilės dirbiniai (XI), kurų importo apimtis 2003 m. Lietuvoje sudarė 28,6 proc. visų prekių, taikant šią muitinės procedūrą, apimties, o Latvijoje atitinkamai –36,7 proc. Šios prekių grupės laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas Latvijoje yra aukščiausias –1,68, o Lietuvoje mažesnis –1,53. Nors laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientas tekstilės gaminiams Estijoje yra pakankamai t.p. aukštas-1,38, tačiau šių prekių importo apimtis 2003 m. Estijoje sudarė tik 13,0 proc. visų prekių, taikant šią muitinės procedūrą, apimties. Didžiausia laikinojo įvežimo perdirbti dalį Estijoje sudarė prekių klasifikuojamų KN XVI skyriuje mašinos ir mechaniniai įrenginiai 2,085 mlrd.Lt, arba 60,1 proc., tačiau turinčio palyginti žemą muitinės procedūros taikymo efektyvumo koeficientą –1,18.

Taip pat šioje dalyje apžvelgiamos perspektyvos ir muitinės kontrolės supaprastinimai ne ES pagamintoms prekėms. Perdirbimas ES teritorijoje turi būti ekonomiškai pagrįstas dėl techninių priežasčių ar sutartinių įsipareigojimų – labai svarbu suderinti ES pagamintų ir ketinamų įvežti prekių kainų skirtumus.

Iškelta **hipotezė** - Lietuvai įstojus į ES, santykinai padidės laikinojo prekių išvežimo perdirbti muitinės procedūros taikymas.

Įstojus į ES – atsivėrė Lietuvos prekybos režimas tarp ES valstybių narių, ir su trečiosiosiomis šalimis. Pradėta daugiau skatinti laikinojo išvežimo perdirbti muitinės procedūrą į trečiąsias šalis. Tai sukėlė Lietuvos verslininkams ieškoti naujų laikinojo įvežimo ar išvežimo perdirbti partnerių.

Įstojus į ES - jaučiamas laikinojo prekių išvežimo perdirbti apimties ženklus padidėjimas į trečiąsias šalis, kuriose gamybos kaštai yra mažesni. Eksportas laikinajam išvežimui perdirbti į Baltarusiją padidėjo nuo 3,5 mln.Lt 2003 m. iki 33,3 mln.Lt 2005 m, į Ukrainą atitinkamai nuo 1,37 mln.Lt iki 16 mln.Lt.

SUMMARY

The aim of the paper is to analyze the changes in the application of customs procedures of inward and outward processing in Lithuania after its joining the European Union.

Abbreviated concepts: *Inward processing, outward processing, Compensational products, Equivalent Goods, Reexport, Reimport, Goods processing, Efficiency rate.*

The topicality of the paper lies within the changes in the sending and receiving countries in customs procedures of inward and outward processing after Lithuania's joining the EU; therefore, it is aimed to develop export rates and increase production capabilities of local producers. The paper analyzes the volumes of goods of both sending and receiving countries according to the CN codes of goods.

In terms of value, the majority of goods imported for inward processing in the year 2003 consisted of goods from 15 EU member states: Germany – 705.7 million LTL (16.8 %), the United Kingdom – 388.4 million LTL (9.4 %), Denmark – 364.1 million LTL (8.7 %), Sweden – 238.8 million LTL (5.7 %). In 2005 the majority of goods for inward processing were imported to Lithuania from: the USA – goods worth 194.3 million LTL, the Russian Federation – 117.1 million LTL, Norway – 45 million LTL, Switzerland – 38.5 million LTL, Belarus – 29.7 million LTL (which makes 4.3 % of all goods imported for inward processing), Brazil – 11.6 million LTL (1.7 %), the UAE – 26.6 million LTL.

After joining the EU, the Lithuanian trading regime with EU member states as well as third countries changed. Promotion of the customs procedure of outward processing in third countries began. Thus, Lithuanian businessmen were encouraged to look for new inward and outward processing partners.

The greatest part of processed compensational products were reexported to Denmark – goods worth 720.4 million LTL (13 %), Germany – 712.5 million LTL (12.8 %), France – 620.5 million LTL (11.2 %), the United Kingdom – 592.2 million LTL (10.6 %). In 2005 the greatest volumes applied to export to the Russian Federation – 395.1 million LTL (53.9 %), Norway – 77.8 million LTL (10 %), Georgia – 36.2 million LTL (5 %) and Belarus – 35.1 million LTL (5 %).

After Lithuania joined the EU, the import share of inward processing goods in the common import volumes decreased from 14.7 % in 2003 to 3.2 % in 2005, while that of reexported products – from 25.4 % to 4.9 % respectively.

The paper presents the analysis of legal regulation and the changes in its application after the Lithuania's joining the European Union. The main goals set in order to achieve the aim are as follows:

To describe the customs procedures of inward and outward processing as a means of international trade liberalization. One of the means of liberalization is providing producers with a possibility to purchase raw material and stock used in the production process in the world market under reduced customs rate. Customs rates and taxes applied to the utilization or processing of goods imported for inward processing are suspended, provided that they should be exported. The application of these customs procedures stimulates export.

To carry out the comparative analysis of the changes in the application of customs procedures of inward and outward processing. A comparative analysis of the customs procedures of import and export of the year 1998 – 2005 was carried out.

To evaluate the efficiency of the application of the customs procedure of inward processing. The difference between the reexport rates of compensational (processed) products and the import rates of inward processing goods shows added value created in an enterprise or a country where the inward processing and treatment of goods took place. The bigger value of efficiency rate shows greater amount of goods imported for inward processing.

The reexport volume of goods after inward processing in 2003 was 5,560 billion LTL and 1,375 billion LTL, exceeding the amount of goods imported for inward processing (4.185 million LTL) by 24,7 %. It means that the application of the customs procedure of inward processing has been effective as the created added value reached 24.7 %.

In 2005 the application of customs procedure of inward processing dropped significantly to 0.687 million LTL compared to the year 2003 (4.185 million LTL) and made only 16.4 % of the volumes of the year 2003. Reexport rates were 0.747 million LTL and 5.559 million LTL in the year 2003 and 2005 respectively, which made only 13.4 % of 2003 volumes. The rate of the customs procedures in 2005 decreased more than six times compared to the year 2003.

The paper presents methods applied for calculating the share of imported goods in compensational products considering the amount of imported goods (*Quantitative calculation method*) and the value of compensational products (*Assessed calculation*

method). The application examples of both methods, based on BMKIN art. 591 – 594, are also presented.

The third part of the paper introduces a review of legal regulation prospective of inward and outward processing. In order to simplify the customs procedures, it is suggested to merge inward processing of qualified tax-exempt system and customs-monitored processing procedure, and abolish inward processing based on draw-back system, as reexport stimulation is no longer necessary.

This chapter highlights similarities and patterns between the Baltic States in different product groups. Textile products (XI) prevail with the import rate in Lithuania in 2003 reaching 28.6 % of the volume of all goods imported according to this customs procedure, while in Latvia it reached 36.7 %. The efficiency rate of the application of the customs procedure of inward processing in this product group is highest in Latvia – 1.68, while in Lithuania it is 1.53. Although the efficiency rate of the application of the customs procedure on textile products in Estonia is also rather high – 1.38, the import rate of the product group in Estonia in 2003 made only 13.0 % of the volume of all goods imported according to the procedure. The greatest amount of goods imported for inward processing in Estonia consisted of goods classified in CN chapter XVI – machinery or technical equipment – 2.085 billion LTL or 60.1 %. However, the efficiency rate of the application of the customs procedure in this group is rather low – 1.18.

This part of the paper also discusses perspectives and customs control simplifications for goods of non-EU origin. Processing in the EU territory must be economically-grounded due to technical reasons and agreed obligations. Harmonizing the price differences of EU-produced and imported goods is of great importance.

The hypothesis set: after Lithuania's joining the EU, the application of the customs procedure of outward processing will increase comparatively.

After Lithuania joined the European Union, new trade regime between EU member states and that with third countries opened. Promotion of the customs procedure of outward processing in third countries began. Thus, Lithuanian businessmen were encouraged to look for new inward and outward processing partners. Significant increase in outward processing in the third countries, where production costs are lower, is felt after Lithuania joined the EU. Export for outward processing in Belarus has grown from 3.5 million LTL in 2003 to 33.3 million LTL in 2005, to Ukraine – from 1.37 million LTL to 16 million LTL respectively.